Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети,
Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН | 23 июль 1971 йил, жума | № 168 (15.038). | Баҳоси 2 тийин.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида

АТОҚЛИ РУС ШОИРИ ХОТИРАСИ

1971 йил декабрь ойида атоқли рус шоири революцион-демократ Николай Алексеевич Некрасов туғилган куннинг 150 йиллиги нишонланади. Н. А. Некрасов ижодини республика меҳнаткашлари ўртасида кенг пропаганда қилиш мақсадида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ҚАРОР ҚИЛДИ:

Н. А. Некрасовнинг 150 йиллик юбилейи бутун республикада кенг нишонлансин.

Юбилейга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш учун Р. К. Абдуллаева (раис) Ғ. Н. Нажимов, К. Яшин, З. И. Есенбоев, У. Ё. Иброҳимов, А. М. Қўчқоров, А. П. Қаюмов, Зулфия, Уйғун, Миртемир, А. Мухтор, М. К. Нурмуҳамедов, В. В. Решетов, Г. П. Владимиров, Ҳ. У. Ғуломов, Л. П. Қаюмов, М. Қ. Қориев, Н. Ф. Тимофеев, Ш. Ниёзов, А. Ислямов ўртоқлардан иборат республика юбилей комиссияси тузилсин. Республика комиссиясига республикада Н. А. Некрасов юбилейига тайёргарлик кўриш ва ўтказишга доир тадбирларнинг конкрет планларини ишлаб чиқиш топширилсин.

Республика, область газеталари ва журналлари редакцияларига, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳузуридаги Телевидение ва радио эшиттириш давлат комитетига Н. А. Некрасовнинг ҳаёти ва ижодий фаолиятига бағишланган материалларни системали равишда эълон қилиш ва эшиттириб туриш топширилди.

ЕТТИ ОЙЛИК ПЛАН МУДДАТИДАН ИЛГАРИ

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳузуридаги Марказий статистика Бошқармаси хабар беради: Совет Иттифоқи Коммунистик партияси XXIV съездининг тарихий қарорларидан илҳомланган республика саноати ходимлари тўққизинчи беш йиллик биринчи йили топшириқларини муддатидан илгари бажариш учун социалистик мусобақани кенг авж олдириб, маҳсулотларни реализация қилиш ва кўпгина энг муҳим буюмларни ишлаб чиқариш етти ойлик планини муддатидан илгари — 22 июлда бажардилар.

(ЎзТАГ).

БЕШ ЙИЛЛИК ОДИМЛАРИ

ИШЧИ ЎЗ КОРХОНАСИ ҲАҚИДА

КАМОЛОТ

Бўрибой ШЕРМАТОВ,
Андижон машинасозлик заводининг смена мастери.

АНДИЖОН машинасозлик заводи довруғини эндиликда ким билмайди, дейсиз. У ташкил топгандан бери ўтган 25 йил ичида ривожланди ва кенгайди. Қишлоқ хўжалигига ҳарқачонгидан такомиллашган серунум ва чидамли машиналар етказиб беришда завод коллективи олдига қўйилган вазифаларни шараф билан бажариб келмоқда.

Айниқса, саккизинчи беш йиллик корхона учун юксалиш йиллари бўлди. Корхонамиз азаматлари бу даврда кўплаб насос, сув тақсимлагич, дизель, универсал юклагичлар ва «Э-2516» маркали экскаваторлар ишлаб чиқаришди.

Корхона коллективи КПСС XXIV съезди қарорларидан руҳланиб ва республикамиз илғор корхоналарининг беш йиллик планни муддатидан олдин бажариш юзасидан бошлаган ташаббусларига қўшилиб, ўз зиммасига оширилган социалистик мажбурият олди. Заводда ўтган беш йилликда 55,5 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилган бўлса, тўққизинчи беш йилликда 87 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилади. Мақсадимиз маҳсулот ишлаб чиқариш бўйича беш йиллик планни муддатидан олдин бажариб, пландан ташқари бир миллион сўмлик маҳсулот бериш, меҳнат унумдорлигини орттириш эвазига маҳсулот ишлаб чиқаришни 80 процентга ўстиришдир.

Янги техникани жорий қилиш ва ички резервларни ишлаб чиқаришга сафарбар этиш орқали меҳнат унумдорлиги беш йилликда 52 процент ортади. Ҳар соҳада тежамкорлик учун кураша бориб, 400 тонна қора металл, 100 тонна ёнилғи ва бир миллион киловатт-соат электр энергия иқтисод қиламиз. Сўзи билан иши бир машинасозларимиз олти ойлик план топшириқларини ортиғи билан бажардилар.

Заводимиз коллективи яна бир ажойиб машина яратди. Бу — ковшига 0,25 куб метр тупроқ сиғадиган «Э-2516» маркали экскаватор ариқ-зовурларни тозалашда ва янги ўзлаштирилаётган ерларни текислашда 50 кишининг ишини бажаради.

Шунингдек, корхонада сув тақсимлагичлар ишлаб чиқариш ҳам муваффақиятли ўзлаштирилди. Бутуниттифоқ Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасининг «Қурилиш ва йўл машиналари» павильонида сув тақсимлагичлар намойиш қилинганда унга бўлган [illegible] катта бўлди.

Яқинда ана шундай машинани яратганлар адресига Москвадан қувончли хушхабар келди. Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасидан келган хатда қуйидагилар ёзилган эди: «СССР Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасининг бош комитети ва маъмурияти кўргазма қатнашчиларининг қурилиш ва йўл машиналари павильонида намойиш этилган кўргазмаларини қараб чиқиб, «Э-2516» маркали экскаватор-ер текислагич ва гидротақсимлагичларнинг конструкциясини ишлаб чиққанлиги учун Андижон машинасозлик заводини биринчи даражали диплом билан мукофотлашга қарор қилди.

Корхона ходимларини мукофотлаш учун эса битта олтин, битта кумуш ва тўртта бронза медаль берилди».

Ўтган йили 30 мингта гидротақсимлагич ишлаб чиқарилган бўлса, 1971 йилда 40 мингта ишлаб чиқариш планлаштирилган, 1975 йилга бориб гидротақсимлагич ишлаб чиқариш 3,5 баравар кўпаяди.

Завод ташкил топганда деярли ҳамма иш қўлда бажарилар, ишчилар очиқ ҳавода ишлардилар. Ҳозир эса замонавий ускуналар билан жиҳозланган кенг, ёруғ цехлар қурилган, кўп ишлар конвейерларда бажариляпти.

Бу ерда ишлаб чиқарилаётган дизель ва насослар дунёда донг таратган мамлакатлар фирмалари ишлаб чиқараётган дизель ва насослар билан бемалол беллаша олади. Ўзбек машинасозларининг дизель ва насосларини Вьетнам, Куба, Бирлашган Араб Республикаси, Туркия, Покистон, Камбоджа, Судан, Эрон, Ҳиндистон каби 40 га яқин чет эл мамлакатлари харид қилмоқда. Экспорт қилинадиган маҳсулотнинг ҳажми кейинги 10 йил ичида 15 марта ошди.

Корхонамизда ўз касбини пухта эгаллаган малакали кадрлар кўплаб топилади. Улар кунлик нормаларини ошириб бажаришдан ташқари ишлаб чиқаришнинг ҳақиқий жонкуярларидир, техника тараққиёти, тежамкорлик йўлида вақтларини ва меҳнатларини аямайдилар.

Шулардан бири — корхона ветерани Неъматжон ака Маъруфов. У оддий ишчидан цех бошлиғи даражасига кўтарилди. Корхона Касаба союз комитетининг раиси вазифасида ишлади.

Неъматжон ака ўзининг кўп йиллик меҳнат фаолиятида ўндан ортиқ рационализаторлик таклифларини ишлаб чиқаришга жорий этиш натижасида давлатнинг 25 минг сўмдан ортиқ маблағини тежашга эришди. Унинг кўп йиллик хизматлари муносиб тақдирланди. Тўрт марта Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғини олди, орден ва медаллар унинг кўксини безаб турибди.

Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, дурадгорлик цехининг бошлиғи Қобилжон Мўминов, моделчи Қундузбой Миноваров, темирчилардан Абдуллажон Маҳмудов, Қўлдошбой Олимов корхона остонасига биринчи бўлиб қадам қўйганлардан. Улар заводнинг энг баобрў кишилари.

Бу йил Андижон машинасозлик заводи ташкил топганига 25 йил тўлди. Шу ўтган давр ичида корхона коллективи 50 га яқин турли хил маҳсулотлар ишлаб чиқаришни ўзлаштирди. Корхонанинг келажаги янада порлоқ. Коллективимиз халқ хўжалигимиз учун зарур бўлган машиналар ишлаб чиқаришни тағин ҳам кўпайтиришга ҳамиша тайёр.

Китоб районига қарашли Макрит чўли тезкорлик билан ўзлаштирилиб, пахтазор ва бедазорларга айлантириляпти. Пастдаги суратда Навоий номли колхоз механизатори Луқмон Қурбоновни янги ер ғўзаларини культивация қилаётганда кўриб турибсиз. Юқоридаги суратда эса Сирдарё районидаги Охунбобоев номли колхознинг механизаторларидан бир группаси. Булар силос тайёрлашда ғайрат кўрсатиб ишламоқдалар.

А. Тўраев фотолари.

ЧЕКАНКА БОШЛАНДИ

ТЕРМИЗ («Совет Ўзбекистони» мухбири). Гагарин районидаги «Комсомолобод» совхозининг Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Отамурод Худойназаров бошлиқ бригадаси аъзолари ғўза парвариши ва чеканкани агротехника қоидалари ва муддатларида ўтказиб, ўтган йили ҳар гектар майдондан 45 центнердан мўл пахта етиштирган эдилар. Улар бу йил ҳар гектар ердан 55 центнердан ҳосил етиштириш учун курашиб ажойиб натижаларга эришмоқдалар: бригада далаларидаги ғўзалар серавж. бўлиқ бўлиб етилаётир. Ҳозирнинг ўзидаёқ ҳар туп ўсимликда 10-12 тадан тўқ кўсак, ўнлаб ҳосил тугунчаларини санаш мумкин. Бригада аъзолари ғўзанинг ривожланиш ҳолатини ҳисобга олиб, энг масъулиятли иш — ғўза чеканкасини Сурхон воҳасида биринчи бўлиб бошладилар. Улар уч кунда 100 гектар майдоннинг ҳаммасида чеканкани тугаллашга аҳд қилганлар. Тракторчилардан Тоштемир Минглиқулов ва Ёқуб Жўраев ўртоқлар механизмлар билан чеканка қилиш кунлик топшириғини бир ярим-икки баравар бажаряптилар.

Райондаги «Советобод» совхозининг моҳир механизатори Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Шоймардон Қудратов, Тоғай Абсаматов ўртоқлар бошлиқ бригадаларда ҳам ғўзани механик усулда чеканка қилишга киришилди.

А. ХАЛИЛОВ.

СИЛОС БОСТИРИЛЯПТИ

Жарқўрғон районидаги Боймуродов номли колхозда маккажўхоридан силос бостириш бошланди. Норбой Арабов бошқараётган бригада аъзолари айниқса ташаббускорлик кўрсатишмоқда. Улар 140 гектар маккажўхори майдонининг ҳар гектаридан 450 центнердан кўкпоя етиштиришга аҳд қилишган. Шу кеча-кундузда бригадада маккажўхори ўрими қизғин тус олган. Ўрилган маккажўхоридан юксак агротехника асосида силос бостирилмоқда. Бригадага бириктирилган ишчи кучлари ва техника баракали ишлаяпти. Комбайнчи Тўра Бердиқулов, шофёрлардан Берди Раҳмонов, Ҳасан Ёқубов ва Жўра Қурбоновлар кунлик топшириқларни ошириб бажармоқдалар. Улар кучи билан шу кунгача 100 тонна силос бостирилди.

Н. ОДИЛОВ.

СУТ БУЛОҒИ

Йиллик сут тайёрлаш плани тайёр! Қашқадарё область Яккабоғ районидаги Калинин номли колхоз ва «Яккабоғ» совхози чорвадорлари партия XXIV съезди қарорлари асосида жамоат чорвачилигини ривожлантира бориб, қувончли натижаларни қўлга киритмоқдалар. Калинин номли колхоз чорвадорлари 295 тонна, «Яккабоғ» совхози чорвадорлари эса 103 тонна сут топшириб, йиллик топшириқни муддатидан олдин бажардилар.

Сут соғиш ва давлатга топшириш давом этмоқда.

Ҳ. РЎЗИЕВ.

МЕВА ТАЙЁРЛАШ ПЛАНИ БАЖАРИЛДИ

[А]НДИЖОН. («Совет Ўзбекистони» мухбири) Москва райони соҳибкорлари мева тайёрлаш йиллик планини ошириб бажардилар. Ватанга 260 тонна мева етказиб берилди. Планнинг муваффақиятли бажарилишига Охунбобоев номли, «Москва», «Партия XXII съезди», «Правда» колхозларининг боғбонлари муносиб ҳисса қўшдилар.

Район хўжаликларида давлатга мева топшириш қизғин давом этмоқда. Соҳибкорлар яна камида 40 тонна мева сотишга аҳд қилдилар.

А. ҚУРОНБОЕВ.

Шунингдек, жамоатчи мухбирлардан С. ТУРАЕВ, К. КАРИМОВ, Ғ. ҚУРБОНОВ, К. МАСОБИРОВ, А. МУСАЕВ, Қ. МАМАДАЛИЕВ, А. ШАРОБИДДИНОВ, В. ҚОДИРОВ, О. СОПОХОНОВ, Э. ОДИЛОВ, Н. ЗАРИПОВ, И. ИСМОИЛОВ, К. МАТКАРИМОВ, Р. ОТАХОНОВ, К. УТАБОЕВ, Ю. АБДУАЛИМОВ, П. БУХОРОВ, М. ХОЛМУРОДОВ, Н. МАМАДАЛИЕВ, Р. МУХАММАДИЕВА, Т. МАҲКАМОВ, И. ИБРОҲИМОВ, Т. ПАРДАЕВ, М. ХОЛИҚОВ ва бошқа ўртоқлар ҳам қишлоқ хўжалиги меҳнаткашлари ҳаётидан мазмунли ва қизиқарли хабарлар йўллашган.

ТАРАДДУД

«Октябрь» колхозида ғўза парвариши илғорлари ҳақида гап борганда Мамарозиқ Ғозиев бошлиқ бригада аъзоларининг номи тилга олинади. Ҳақиқатан ҳам шундай. Бригадада тўртинчи комплекс парвариш тугалланди, вақтида ўғитланиб, суғорилиб, чуқур культивациядан чиқарилган 74 гектар майдондаги ғўзалар кийғос кўсаклаяпти, дастлабки шохларда икки-учтадан бўлиқ кўсак бор.

Бригада аъзолари чилла ойининг қолган кунларидан унумли фойдаланиш учун курашмоқдалар. Комилжон Қўчқоров, Турдали Шераҳмедов, Абдуқаҳҳор Нахшбандиев, Ҳакимжон Алимов каби миришкор сувчиларнинг ҳар бири кунига бир гектарча майдондаги ғўзаларни чилла сувига қондирмоқдалар. Лазокатхон Ўрунова, Рўзихон Абдураҳмонова, Гулсуной Назарова каби далада жонбозлик кўрсатиб ишлаётган колхозчи қизлар ғўзаларни серҳосил қилиб ўстирмоқдалар.

Бригадада чеканкани қисқа вақтда сифатли қилиб ўтказишга тараддуд кўрилмоқда.

М. ШАРИПОВ,
Ленинград райони.

ЎЗБЕКИСТОН МЕҲМОНЛАРИ

КПСС Марказий Комитетининг таклифига биноан Совет Иттифоқида меҳмон бўлиб турган Танганьика Африка миллий иттифоқи партияси (ТАНУ) раҳбар ходимлари делегацияси Ўзбекистонга келди. Делегацияга парламент аъзоси, Танганьика Африка миллий иттифоқи Сингида вилояти область ташкилотининг раиси Абдуллах Нунгу бошчилик қилади.

Делегация 22 июлда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида бўлди. Марказий Комитетнинг бўлим мудири Т. Г. Зинин республика экономикаси ва маданиятининг тараққиёти тўғрисида, Ўзбекистоннинг қишлоқ хўжалигини социалистик негизда қайта қуриш соҳасидаги тажрибаси ҳақида сўзлаб берди.

Делегация аъзолари Ўзбекистон бўйлаб сафар қиладилар. Улар саноат ва қишлоқ хўжалик коллективларининг иши билан, республикадаги партия ва жамоат ташкилотларининг фаолияти билан танишадилар.

(ЎзТАГ).

ҲАЁТ СУВИ

Андижон областидаги обиҳаёт насос станцияси фойдаланишга топширилди. Бу насос станцияси жуда қисқа муддат ичида қуриб битказилди. Насос станциясига дастлабки бетон бундан беш ой муқаддам ётқизилган эди. Ҳозир ҳаёт суви бу йил сув камчил бўлган зонадаги пахтазорларга оқмоқда.

«Андижанирстрой» трестининг коллективи ва монтажчилар секундига 12 кубметр сувни 17 метр баландликка кўтариб бераоладиган тўртта насос ўрнатдилар. Яқин орада яна бешта насос ишга туширилади.

(ЎзТАГ).

БИРИНЧИ ХАЛҚАРО ГЕОХИМИЯ КОНГРЕССИНГ ҚАТНАШЧИЛАРИ ВА МЕҲМОНЛАГА

Биринчи халқаро геохимия конгрессининг қатнашчилари ва меҳмонларини Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи ҳукумати номидан самимий табриклайман.

Геохимик процессларнинг қонуниятларини очишга қаратилган илмий тадқиқотлар барча мамлакатларнинг олимлари олдида турган жуда муҳим вазифалардан биридир, чунки ана шу қонуниятларни билиш табиий ресурслардан янада самарали фойдаланиш ҳамда ижтимоий ишлаб чиқаришни янада ривожлантириш учун кенг имкониятлар очиб беради.

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXIV съезди фойдали қазилмаларнинг жойлашиш қонуниятларини топишни, қазилмаларни разведка қилиш ва қазиб олиш методлари самарадорлигини оширишни совет олимлари олдида турган жуда муҳим вазифалардан бири қилиб қўйди. Ана шу проблемаларнинг ҳал этилиши мамлакатимиз табиий ресурсларини совет халқи фаровонлиги йўлида планли равишда ўзлаштиришга ёрдам беради.

Ер бағри, океан ва атмосфера ресурсларидан фойдаланиш масалалари ер куррасидаги барча халқлар учун катта қизиқишга сазовор бўлган масалалардирки, уларнинг муваффақиятли ҳал этилиши кўпгина мамлакатлар олимларининг ҳамкорлик қилишларини талаб этади.

Совет ҳукумати шунга ишонадики, биринчи халқаро геохимия конгресси, бу конгрессда актуал илмий проблемаларнинг ижодий муҳокама қилиниши геология фанларини янада ривожлантиришга, турли мамлакатлар олимлар[и] ҳамкорлигини мустаҳкамлаш[...]

[...]оқаларни кенгай[...] ўзаро [...]ада тинчликка ин[...]тиришга олижаноб мақ[...]тилишламларнинг ҳамжи[...]сад [...]илашга хизмат қи[...]хатл[...]

[...]ла[...]нг барча қатнашчи[...]ми ишлашларини ти[...] [к]онгресс бутун инсо[...]вонлиги йўлида фан[...]ан буёнги тараққиётида [...]сқич бўлади, деб умид [...]

А. КОСИГИН,
[СС]Р Министрлар Советининг [ра]иси.

ПАХТАКОР ЎРТОҚЛАР!

Сувнинг исроф бўлишига йўл қўйманг, суғоришни кеча-кундуз ўтказинг, ерда намни тўла сақлаб қолинг * Универсалларга тўсиқлар ўрнатиб, культивация қилинг * Ўсимликни терим машиналарига мослаб ўстиринг.

ФАН ВА ЁШ АВЛОД

МАТЕМАТИКА ВА ҚОБИЛИЯТ

ҲУРМАТЛИ ГАЗЕТХОН! Жонажон партиямизнинг тарихий XXIV съезди қарорларида халқ маорифини юксалтиришга, ёш авлодни замонавий билимлар билан чуқур қуроллантиришга катта аҳамият берилган. Хусусан, мактабларда янги программага ўтиш жамиятимиз ҳаётидаги муҳим воқеадир. Бу программанинг негизи шундан иборатки, биз ёш авлодга таълим бериш сифатини тубдан яхшилашимиз керак. Лекин бу ўз-ўзидан бўлмайди, албатта. Бунинг учун ҳали анчагина тадбирларни амалга оширишимиз, юз бериб келаётган камчиликларни тугатишимиз зарур.

Бугун биз газетамиз саҳифасида янги рубрика очаяпмиз. Биринчи сўзни Узбекистон ССР Фанлар академиясининг академиги Саъди Ҳасанович Сирожиддиновга берамиз. У мактабларда математика ўқитишни юқори поғонага кўтариш, болаларда математик қобилиятни авайлаб ўстира бориш масаласи ва бошқа қатор муаммолар ҳақида фикр юритади. Биз бу соҳада ишловчи мутахассисларнинг диққат-эътиборини шу муҳим нарсага жалб этиб, уларни ўз тажриба ва фикр-мулоҳазалари билан ўртоқлашишга таклиф этамиз. Бу, партия ва ҳукуматимизнинг ёшларга чуқур билим бериш тўғрисидаги қарорларини муваффақиятли амалга оширишга қўшилган ҳисса бўлиши табиийдир. Бу нарса яна ўқитувчиларнинг традицион август кенгашлари олдидан, айниқса, катта аҳамият касб этади.

Ҳозирги замонда математика билимнинг барча жабҳаларига жадал кириб бормоқда. Ёлғиз аниқ фанларгина эмас, балки экономика, археология ва ҳаттоки тилшунослик, санъатшунослик каби фанлар ҳам илмий тадқиқотнинг математик усулларига тобора кўпроқ эҳтиёж сезмоқда. Математиканинг халқ хўжалиги планларини амалга оширишдаги роли ҳам ниҳоятда катта. Хуллас, Карл Маркс айтганидек, «ҳар бир фан математикани қўллангандагина юксак натижаларга эриша олади»ган бўлиб қолди.

Хусусан, Ўзбекистон математикларининг эҳтимоллик назарияси, математик статистика, топология, сонлар назарияси, дифференциал тенгламалар, ҳисоблаш математикаси ва математиканинг халқ хўжалигида, техникада қўлланилиши бўйича олиб борган тадқиқотлари, айниқса, катта самара бераётир. Ҳозирги пайтда умуман жаҳон миқёсида математик тадқиқотлар ва математик усулларнинг техника ва халқ хўжалигининг турли тармоқларида қўлланилиши борган сари авж олмоқда. Шу сабабли ҳам олий ва ўрта махсус ўқув юртларида математика ўқитишга юксак талаблар қўйиляпти. Бу эса ўз навбатида ўрта мактабда математика ўқитилишига бўлган талабни яна ҳам оширишни тақозо этмоқда.

«Математиканинг энг қимматбаҳо хусусияти шундаки, у кишининг мантиқий қобилиятини ўстира боради, — деган эди Қори-Ниёзий. — Математиканинг формула ва қоидаларини ёд қилиб олиш билан уни эгаллаб бўлмайди. Математиканинг жони тафаккурда, мантиқий муҳокамада бўлиб, ундаги ҳақиқатларни қатъий, кетма-кет, мантиқий муҳокама билангина ошкор қилиш мумкин». Дарвоқе, илғор ўқитувчиларимиз ўқувчиларга математиканинг формула ва қоидаларини ёд олдиришдек «қуйма» формада дарс бериш ўрнига, кўпроқ уларни муҳокама юритиб, тушуниб, масала ва мисолларни ечишга даъват этишяпти. Ўз ўқувчиларидаги математик қобилиятни авайлаб, эҳтиёткорлик билан тарбиялаб бораётирлар.

Математика ва қобилият! Шу ўринда улуғ Горькийнинг, қобилиятнинг 99 фоизи-меҳнатдир, деган сўзларини алоҳида эслатиб ўтишни истар эдим. Меҳнат эса ўқиш, ўрганиш, масаланинг моҳиятини тушуниб етиш деган сўз. Чиндан ҳам қобилият миянинг оғир-енгиллигига боғлиқ бўлмагани каби, туғма ҳам эмас. Олимларнинг фикрича, инсон онадан тап-тайёр қобилият билан эмас, балки қобилият куртаклари билан туғилади. Бу куртаклар барқ уриб яшнайдими ёки куртаклигича қоладими, деган саволга ҳаётдан, шунингдек, инсоннинг ўзидан жавоб ахтармоқ керак. Ўғил-қизларимиздаги математик истеъдодни камол топтиришга фақат ота-она, ўқитувчигина эмас, барча, турли касб эгалари сезгирлик билан қарашлари, қўлдан келган ёрдамларини аямасликлари керак.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг 1966 йилда қабул қилган «Ўрта умумий таълим мактаби ишини янада яхшилаш чоралари тўғрисида»ги қарори замонавий фан-техника ютуқларини ўқувчилар ўзлаштира олишини ҳисобга олиб, ўрта таълимни такомиллаштириш мақсадида янги ўқув плани ва программасини ишлаб чиқиш ҳамда уни амалга оширишни кўзда тутди. Математика бўйича мўлжалланган янги программанинг маъноси шуки, у арифметика билан алгебра ўртасидаги узилишга чек қўяди. Янги программанинг табиат-математик циклининг афзаллиги шундаки, у бир предметдан олинган билимни бошқасини чуқур тушунган ҳолда қўлланиш имкониятини беради. Физика-математикадан олган билимини табиат ва гуманитар фанлар билан чуқурлаштириш, ўқувчиларнинг ҳар томонлама қизиқиш ва қобилиятини ўстириш мақсадида мактабларга 7-синфдан бошлаб факультатив машғулотлар ўтказиш ҳуқуқи берилган. Очиқ айтиш керакки, бундай факультатив машғулотларда қатнашаётган ўқувчилар сони жуда озчиликни ташкил этади. Қишлоқ мактабларида эса факультатив машғулотлар деярли ўтказилмайди.

Мактаб ишидаги камчиликлардан бири — ўқитувчилар учун зарур ва ёрдамчи ўқув қўлланмаларнинг етишмаслигидир. Бу ўз-ўзидан, машғулотлар ўтказишнинг метод ва формаларини танлашда ўқитувчи ишининг самарадорлигини пасайтиради. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Советининг 1968 йилда қабул қилган «Умумий таълим мактабларида математика ўқитишнинг аҳволи ва уни яхшилаш тадбирлари тўғрисида»ги қарорида худди ана шу қўлланмалар масаласига алоҳида тўхталиб ўтилган эди.

Математикага оид ўзбек тилида ёрдамчи қўлланмалар (ёки китобчалар), қимматли маслаҳатлар берадиган қўшимча материалларга эҳтиёж тобора ортиб бораётир. «Совет мактаби» (ёки «Ўқитувчилар газетаси») математикага оид мақолалар эса оз... чиликни ташкил этади. Бунинг устига журнал ва газетада эълон қилинаётган мақолаларнинг ёзилиш савияси, кўпинча замон талаблари даражасида эмас, уларнинг мазмун доираси анча тор. Шунинг учун имкониятларни чамалаб кўриб, иложи бўлса, махсус журнал ташкил қилиш керак. Бу журнал ўрта мактабларнинг 8 — 10-синфлари ўқувчилари ва олий ўқув юртларининг 1 — 2-курс студентларига мўлжалланган бўлиши лозим. Журнал, масалан, «Математик таълимот» номи билан бир йилда тўрт марта чиқарилса, мақсадга мувофиқ бўлур эди. Ёки шундай математик журнални «Фан ва турмуш»га илова сифатида ҳам чиқариш мумкин. Ўзбекистон ССР Маориф, Олий ва ўрта махсус таълим министрликлари ҳамда Ўзбекистон Фанлар академияси ана шундай журнал ташкил этишни ўйлаб кўришса, яхши бўларди. Рус тилида ва бошқа чет тилларда ҳам ана шундай журналлар кўп миқдорда мавжудлигини эслатиб ўтмоқчимиз. Бизнингча, рус тилида ва чет тилларда чиқаётган математикага оид адабиёт, қўлланмалардан энг муҳим материалларни, ижодий ёндошган ҳолда, шароитимизга боғлаб ўзбек тилига таржима қилиб бориш фойдали иш бўлур эди.

«Ўқитувчи ўз олдида турган жуда улуғ вазифани сўзда эмас, балки амалда ҳал эта олиши учун у аввало ўз устида чидам билан ишлаши, билимларни ленинчасига эгаллаб олишни ўрганиши, Ленин васият қилганидек ишлашни ўрганиб олиши лозим», деган эди Н. К. Крупская. Дарҳақиқат, энг аввало математика ўқитувчиларининг ўзларининг билим савиясини тузукроқ ошириш лозим.

Математика ўқитувчиси — ўқувчиларга фақат формула ва теоремаларни ёд олдирибгина қолмай, балки у болалар онгида янгилик кашф қилувчи ижодкор шахс даражасига кўтарилиши керак. Ўқувчиларнинг билимдон бўлиши ўқитувчининг юксак маҳорати, малакаси, ўз касбини нақадар севиши билан белгиланади. Шундай ўқитувчилар ҳам борки, улар ўз ўқувчиларининг қизиқишларига етарли эътибор бермайдилар. Мисол ва масалаларни мустақил ечишда ижодий ёндошишни талаб қилмайдилар, уларни муҳокама қилиш ва кенгроқ ўйлаш устида машқ ўтказмайдилар.

Математика ҳақида илмий ахборот бериб бориш, янгиликлар билан таништириш катта аҳамиятга эга. Лекин таълимнинг бу соҳаси ҳам анчагина қониқарсиз йўлга қўйилган. Университетлар ва педагогика институтларида математика ихтисослигидан таълим олаётган студентлар билимини ҳозирги замон олий математикаси билан чуқур бойитиш ва айни пайтда мактаб математикаси билан унинг мутаносиблигини сақлаш муҳим аҳамиятга эгадир. Ўқувчи илмий ҳақиқатни тайёр ҳолда олар экан, уни тушуниши, ўзлаштириши, амалда қўллана олиши керак. Ўқитувчи ўқувчини ижодий фикрлашга, ўз тахмин ва хулосаларини дадил айта олишга, назарияни тажрибада исботлашга ўргатиб бориши лозим.

Республикамизда келажакда математика фанини ривожлантириш ва унинг мактабда ўқитилишини яхшилаш омилларидан яна бири Самарқанд Давлат Университети, Фарғона, Бухоро, Нукус педагогика институтлари қошида ҳам Тошкент Давлат Университетидаги каби математика мактабларини ташкил этишдир, деб ҳисоблаймиз. Бундай мактабларга кўпроқ энг қобилиятли ўқувчиларни танлаб олиб, ўқитиш мақсадга мувофиқдир. Афсуски, ТошДУ қошидаги математика мактабига ёшлар фақат расмий йўлланма билан юборилади. Бу, эса ўқиш сифатининг савиясини пасайтиради. Бундан ташқари, республикамизнинг 36 мактабида математика ва амалий математикани чуқур ўргатиш мақсадида махсус синфлар иш олиб бораётир. Бироқ, бу синфлар ҳозирга қадар дарслик ва методик қўлланмалар билан таъминланмаганлиги ачинарли ҳолдир.

Шуни ҳам айтиш керакки, бундан бир неча йил муқаддам Ўзбекистон Фанлар академияси математика институти билан ТошДУнинг механика-математика факультети сиртқи математика мактабини ташкил этган эдилар. Бу фойдали ташаббусни республика ёшлар газетаси «Ёш ленинчи» ҳам дастлаб ... дир қолиб кетди.

Абитуриентларнинг билим савиясига қараб шундай хулоса чиқариш мумкин: мактабда математика бўйича методик ишлар бир мунча сусайтириб юборилган. Илғор педагогик тажрибани кенг ёйиш ва жорий этиш ишлари ҳам талабга жавоб бермайди.

Математика ўқитилишидаги камчиликларнинг олдини олиш ва тугатиш учун маорифчиларимиз қандай вазифаларни амалга оширишлари мумкин? Бунинг учун халқ маорифи органларининг математика ўқитилиши устидан назорат қилиб борувчи мактаб педагогик коллективлари ишига раҳбарлик фаолиятини кучайтириш; математика ўқитувчилари малакасини ошириш, уларнинг иш тажрибасини кенг ёйиш ва методик ёрдам кўрсатишни яхшилаш; мактабларда математика кабинетлари ташкил этиш ва уларни техник воситалар, ўқув кўргазма қуроллар билан жиҳозлашда ёрдам бериш; ҳар бир математика дарсининг самарадорлигини янада ошириш учун тўгараклар, математика кабинетлари ва бурчаклари ташкил этиш; республика ўқитувчиларини мактаб программасининг алоҳида актуал темалари бўйича методик қўлланмалар билан таъминлаш; «Совет мактаби» журналида ва «Ўқитувчилар газетаси»да математикага оид мазмунли, пухта материалларни мунтазам бериб бориш; математика ўқитувчиларининг назарий ва амалий тайёргарлигини ошириш мақсадида педагогика институтлари ва университетлардан математика бўйича актуал мавзуларда лекция ўқиш учун мутахассислар юборишни кенг йўлга қўйиш; барча район марказларида янги программани ўрганиш ва ўзаро тажриба алмашиш мақсадида илғор тажриба мактабларини ташкил этиш зарур.

Бу давлат аҳамиятига эга бўлган муҳим ишда касбидан, лавозимидан, хуллас кимлигидан қатъий назар, барчанинг фаол қатнашиши умумий ишимизга самарали натижалар берган бўлур эди.

С. СИРОЖИДДИНОВ,
Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг ҳақиқий аъзоси.

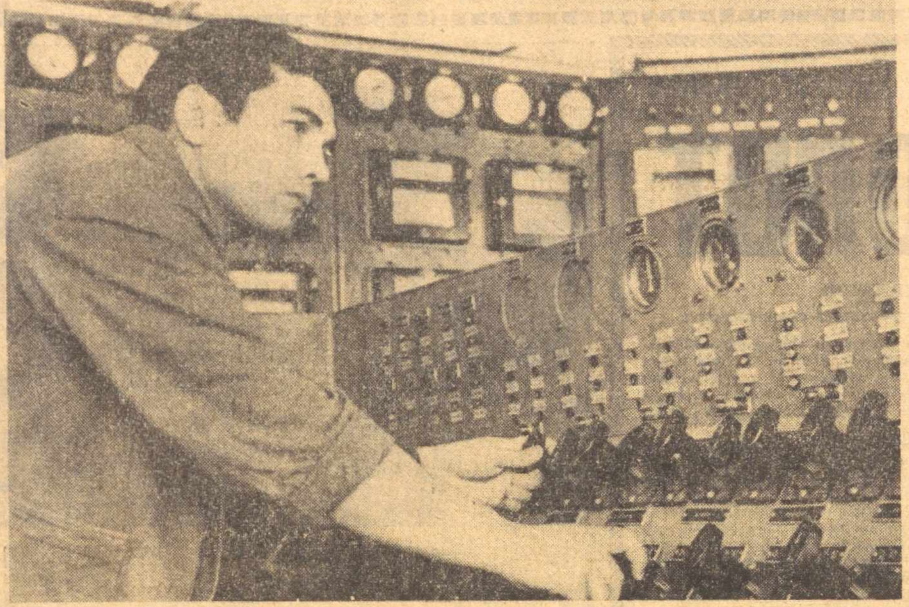

А. Шумилов билан Д. Кривенконинг номи Тошкентдаги экскаватор заводида кўпчиликка таниш. Пўлат қуювчилар завод цехларини хом ашё билан таъминлашдек масъулиятли вазифани сидқидилдан бажаришмоқда. Чирчиқ электрохимия комбинатининг коллективи аппаратчи Суннат Юсуповнинг номини ҳурмат билан тилга олади. Ҳаво ажратиб олиш цехининг аппаратчиси технология жараёнини аниқ бажарилишига эришади. Смена топшириқларини ҳар вақт ошириб бажаради.

И. Глауберзон фотолари.

ЖУРНАЛЛАРНИНГ ЯНГИ СОНЛАРИДА

«ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИ»

Журналининг 7-сони Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг II пленуми материаллари билан очилади. Унда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидовнинг «КПСС XXIV съезди қарорлари асосида бошланғич партия ташкилотлари фаолиятини янада яхшилаш тадбирлари тўғрисида» пленумда қилган доклади, КПСС Марказий Комитети секретари И. В. Капитоновнинг нутқи «КПСС XXIV съезди қарорлари асосида бошланғич партия ташкилотлари фаолиятини янада яхшилаш тадбирлари тўғрисида» Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети II Пленумининг қарори ёритилган.

«КПСС XXIV съезди қарорлари — турмушга» рубрикаси остида «Экономика — асосий сиёсат» сарлавҳали редакцион мақола, Ўзбекистон ССР Госплани территориал планлаштириш ва ишлаб чиқарувчи кучларни жойлаштириш кичик бўлимининг бошлиғи Х. Баҳриддинованинг «Тўққизинчи беш йилликда Ўзбекистонда ишлаб чиқарувчи кучларнинг жойлашуви», «Главсредазирсовхозстрой» бошлиғининг ўринбосари Е. Озерскийнинг «Ирригация-мелиорация қурилишини индустриал асосда олиб борайлик» сарлавҳали мақолалари берилган.

Журналнинг «Партия турмуши» бўлимида Ўзбекистон КП Фарғона шаҳар комитети ташкилий бўлими мудири Ю. Привеснинг «Партия йиғилиши, ахборот йиғиш ва анализ қилиш» сарлавҳали мақоласи босилган.

Шунингдек, журналнинг «Идеология иши», «Илмий ҳаёт», «Халқаро темаларда», «Танқид ва библиография» бўлимларида ҳам кўпгина қизиқарли материаллар бор.

ЧЎЛ ЮРСА ҲАМ МЎЛ ЮРИБ...

ОЧЕРК

Кун бўйи товонни куйдирган чўл оқшомга яқин бир димиқ... шамол қовжираган палаклар остидаги осма қовунларнинг, илондек тўлғаниб ёнаётган саксовулнинг, қўрга кўмилган маккажўхорининг, бедапоянинг исини келтиради. Симёғочга тизилиб, қанотини чўқилаётган қушлар ҳам учиб кетди. Сокинликда чирилдоқлар овози аниқ эшитилади.

Пичан ортилган прицеп устида қўлларини боши узра чамбарак қилиб, ойнинг сузиб чиқишига термулиб чалқанча ётган йигит дардли куйлайди.

— Мен бу ерга келмас эрдим
ёр келтирди мени,
Утга солса куймас эрдим, ёр
куйдирди мени.

— Эшитяпсанми, — қақроқ овоз билан сўрайди йигит.

— Ҳа, — қизнинг нозли садоси келади. Тўнтарилган қозонга ўхшаш барханлар ортидан қиқирлаган овозлар эшитилади.

— Ҳаёт қандоқ яратса, шундоқ қолган эканман-да, Лабдахан бўлганда-ку, бир оғиз сўз билан юрагимни ёрардим-а. — Йигитнинг кўзлари ёниб қизга тикилади. Қизнинг юраги зириллайди. — Ростини айтсам, менга тегасанми?

— Қўйинг-е.

— Қийнама. Ёмонлик кўрмайсан, серфарзанд бўламиз.

— Боринг-е.

— Ўғилбола гап. Эртага тўй.

— Мен сизни яхшироқ билмасам.

— Кейин билиб оласан. Ҳамма нарсанинг охири бахайр бўлгани яхши.

— Тўйбоп кийимларим ҳам йўқ-ку.

— Бош омон бўлса топилади.

Қиз аввалига саросималаниб турди-да, кейин чўчиган кийикдай вагонеткаси сари югуриб кетди.

Ҳамроали қўлини карнай қилиб чақирди.

— Ноила!

Чўлдан акс-садо келарди:

— Ила-ила.

Ноила йигитнинг кимлигини чимилдиқда эшитди. Ташқарида тўй, куй. Юраклари темирчининг босқонидек гурсиллаб ураётган икки ёш бир-бирининг қулоғига шивирларди.

— Ўқимабсиз дейсан. Қандоқ ўқий. Аввал отам, кейин онам давра бердилар. Ҳали йўлимни эплаб юролмасдим. Қариндошлар бағрига олди.

— Майли, тутоқманг.

— 1927 йилда туғилганман. Колхоз янги тузилган йиллар. Одамларга осон бўлмади, ахир. Колхозлар энди ўзини ўнглаб, нишонасини бераётганда, боғлар энди ҳосилга кирганда уруш бошланди.

Ҳарқалай, қариндошлар ёрдамида Аравондаги механизация мактабини тугатганман. Кейин Олтиариққа қайтдим. Асли Олтиариқданман. Устозим Мўминжон ака ёнида гурсиллатиб трактор миндим. Комсомолга олишди. 1949 йили ёшлар Мирзачўлга отланди. Мен ҳам эргашдим.

63 оила эдик. Келаси ялпиз чиққанда бу ерларга қопимни орқалаб келганимга беш йил бўлади. Беш йил. Сен-ку чўл одам башара бўлганда келдинг. Ҳамроали ўйланиб қолди.

— Мендан сўрасангиз, Россияданман, Татаристондан. Мирзачўлга йўлланма билан келганман. Сизни учратдим. Уёғи ўзингизга маълум. Фақат қариндошларимни соғинганимда кўриб турсан бўлгани.

— Битта ош пишгунча самолётда бориб келасан.

Тўй тарқаб чироқлар ҳам ўчди.

Ноила эрталабки келин саломга чимилдиқдан селкиниб чиқди. Бу воқеа 1952 йилларда бўлиб ўтганди.

Ҳалиги 63 оила чўл бағридан қаричма-қарич 3 минг гектар ер узиб олди. Эр-хотин қўшхўкиз дегандай Ҳамроали-ю, Ноиланинг Мирзачўлда озмунча терлари тўкилдими. Ҳамроали ерини тайёрлаган, чигит экқан, ғўзасига ишлов берган бригаданинг ҳосилдорлиги 7 центнердан 27 центнерга кўтарилди. Ҳамроали 13 йил Мирзачўл кезди.

Ҳамроали Сарсонқумда — Карл Маркс номли колхоз туғилгандан буён — 1959 йилдан бери механизаторлик қилади. Марказий Фарғонанинг кенжа колхозини йўргаклаб олиб, елкасида кўтариб катта қилганлардан. Ёзёвондаги бу колхоз дунёга танилиб қолди. Ҳатто чет элларда ҳужжатли фильмлар яратилди.. Қуёшни заррасиз, танани ҳужайрасиз тасаввур қилиб бўлмайди. Ҳамроали ўз колхозининг жаҳонга кўзга ... соғлом ҳужайрадек хизматини ўтади. У йил давомида уч хил тракторни бошқаради. Ер ҳайдайди, ҳашаротга қарши дори сепади. «ХТ-1,2» машинаси билан пахта теради. Биринчи класс тракторчи. Ўхшатиш жоиз бўлса, у ўз тракторини Ноилани авайлагандек авайлайди. Маълумки, «ХТ-1,2» териш агрегати 2 минг соат фойдаланилгандан сўнг ремонт талаб қилади. У бу муддатни 850 соат узайтиришга эришди. Кўплаб ёнилғи иқтисод қилади. Бу тежамнинг 50 процент қиймати унга қўшимча ҳақ сифатида ёзилади. Биргина ўтган йилнинг ўзида Ҳамроали салкам бир тонна ёнилғини иқтисод қилган. Бу тежалган ёнилғи ҳисобига 20 гектар майдондаги экинга ишлов бериш мумкин.

Ҳамроали механизаторлик қилаётган Абдуғаффор Қўзиев бригадаси 28 ўрнига 30 центнердан ҳосил етиштирди. Албатта, Ҳамроалининг хизматлари беқиёс. Ҳамроали колхозга келгандан бери минг тоннадан ортиқ пахтани «зангори кема»ларда териб берди. Унинг яна бир фазилати шуки, ҳамиша оқсаётган бригадаларга ўтиб ишлаш истагини билдиради. 1968 йили Ҳамроали пахта тайёрлаш планини бажаролмаган 6-бригадага ўтди. Бригаданинг 135 тонна пахтасини машинада териб берди. Бригадада шу йили ҳосилдорлик 5 центнерга кўтарилди. Бу муваффақият ғўза парваришини намунали ўтказган Ҳамроалининг меҳнатлари эвазига.

Ҳукуматимиз коммунист Ҳамроалини кўп тақдирлади. Бу йил Ҳамроали Ҳасановга энг юксак мукофот — Социалистик Меҳнат Қаҳрамони унвони берилди. Соддагина, камтарин бу йигит партия ва давлатга бўлган раҳматини ерни гапиртириб айтмоқчи. У чўл юрди, чўл юрса ҳам мўл юрди. Кунига 20 километрдан йўл босган одам 50 йил бадалида ердан ойгача бўлган масофани босиб ўтаркан. Ҳамроали ўз трактори билан чўлма-чўл озмунча юрдими. У қадам қўйган сариқ чўлларда кўм-кўк излар қолди. Босган изи гул бўлди. У ҳамон йўлда. Оқ йўл.

А. ЭШОНОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ЯНГИЛИКЛАРИ

ЭНГ ЙИРИК СТАНЦИЯ

Москванинг ҳалқа йўлида баландлиги етти метр келадиган бино қурилмоқда. Унинг узунлиги ярим километр. Бу автомобилларга техник хизмат кўрсатадиган мамлакатда энг йирик станция бўлади. Бу ерда автомобиллар гарантияли ремонт қилинади.

ҒИЛДИРАКСИЗ САМОЛЕТ

АҚШда ғилдираксиз самолёт синаб кўрилди. Ғилдирак ўрнида катта тезликда отилиб чиқувчи ҳаво оқими — «ҳаво ёстиғи»дан фойдаланилган. Бу самолёт исталган шароитда (нотекис майдон, ботқоқлик, қор, сув, муз) ҳавога кўтарила олади ва қўна олади.

РЕНТГЕН—ТЕЛЕВИЗИОН МИКРОСКОП

Ишлаб чиқарилган материалнинг ...атини аниқлашнинг кенг тарқал... рентген усули етарлича сезгир ... ва мураккаб буюмларни конт... қилишда кам унумлидир.

...ериал орасидаги микроскопик ... нуқсонларни топиш жуда ... бўлиб, у нурлатиш йўналиши... танлашга боғлиқдир. Бунинг ... рлантириш вақтида объект ... лясини ўзгартира бориб, ... структурасини кузатиш ... вади. Энг муҳими, бунда ... неча ўн марта катталаш...

Мос... диотех... А. С. Попов номли ра... илмий-электроника ва алоқа ... жамияти аъзолари то... ген-тел...лган «МТР-3И» рент... лиметр... микроскоп бир мил... рата ол...жуфт чизиқчани аж... лиятига эга.

ЯНГИ ...АЛИЗАТОР

Ҳозирги ... ҳисобланга...ефтнинг нераксиз ... ҳитда парч...арини суюқ му... маҳсулот х...ардан сифатли ... кинг усули ...ш — гидрокре... борада Урта ...анилмоқда. Бу ... лаш илмий-та...тни қайта иш... димлари сама...ститути хо... яптилар. Улар...ар олиб бор... нини тезлатиш...кинг жараё... махсус модда ...с келадиган ... лаб чиқардилар. ...аторни иш...

ХУШ хабарлар

САНОАТ, ТРАНСПОРТ ВА ҚУРИЛИШ

НАМАНГАН. Уйноқи Қорадарё ва Норин дарёлари оралиғида янги асфальт заводи ишга туширилди. Утган бир ой ичидаёқ завод маҳсулоти ёрдамида уч километр йўлга асфальт ётқизилди. Завод коллективи бу йил камида 30 километр йўлни асфальтлашга етадиган асфальт чиқариш мажбуриятини олиб ишламоқда.

Оқтошда ҳам тез кунда қиздирилган асфальт тайёрловчи янги завод фойдаланишга топширилади.

О. ЖУМАНАЗАРОВ,
«Совет Узбекистони мухбири.

ТОШКЕНТ. Республика пойтахтининг тракторсозлари ишлаб чиқараётган маҳсулотлар чет элларга ҳам йўл олмоқда. Цейлон, Сомали Судан, Жазоир, Покистон, Афғонистон, Эрон — Тошкент тракторсозларининг агрегатларини сотиб олмоқда. Яқиндагина 70 та прицеп Қувайт, Нигерия, Бирлашган Араб Республикаси, Югославияга ҳам жўнатилди. Кубага эса эҳтиёт қисмлар комплекти юборилди.

Б. АКСАНИЧ.

ЖИЗЗАХ. Ун к... лари ярим йиллик... ишчича 150 тонна ун, ...ўшимлаш озуқа ишлаб ... аралар. Меҳнат ютуқла... эдитилаяпти. Бунда Ҳа...йинСоқит Ҳидиров, Ук...ов, бошлиқ бригадалар х...ов ... а бўлмоқда.

Ш. ...

ҒИЖДУВОН. Пахта ... водининг коллективи ... съезди қарорларини амалга ошириш учун ўзаро мусобақани кун сайин кучайтирилмоқда. Улар ўз зиммаларига янги оширилган социалистик мажбурият қабул қилиб, беш йиллик планни тўрт йилу тўққиз ойда бажаришга, планга қўшимча 13 миллион сўмлик маҳсулот реализация қилишга аҳд қилдилар. Беш йилликда планга қўшимча жами 10 минг тонна тола, 50 тонна линт ишлаб чиқариш шиори остида ишламоқдалар. Кўплаб хом ашё ва материал тежаб қолиняпти. Тоғай Ражабов, Мария Зайнуллина, Бекмурод Тўев каби юзга яқин ишчи намуна кўрсатиб ишламоқда. Ойлик топшириқлар ошириб бажарилмоқда.

Т. НАЖМИЙ.

КПСС XXIV съезди қарорларини амалга ошириш учун курашаётган меҳнат пешқадамлари ҳақида яккабоғлик Ш. Камолов, нарпайлик Н. Уринов, тошкентлик Я. Толстоног, С. Қўчқоров, Ҳ. Шоумаров, А. Сайдалиев, Ленинград районидан Ч. Назаров, Хоразмдан А. Жуманиёзов, А. Мадаминов, шунингдек газетхонлардан У. Халилов, С. Кукес, А. Ҳайдаров, И. Холматов, У. Холиқов ва Э. Номозов ўртоқлар редакциямизга хат-хабарлар ёзиб юборишган.

АХБОРОТ

Улкамиз бойликлари

ОРҚУТСОЙ МАРМАРИ

Чотқол-Қурама тоғлари уч қардош республика территорияси бўйлаб чўзилган. Кўп йиллардан бери бу тоғлар атрофида Тошкент геология трестининг Орқутсой қидирув партияси мутахассислари иш олиб бораётирлар. Конларнинг биридамиз. Стол устида сур қоракўлига ўхшаган оч қизил ва қўнғир тошлар. Булар — Орқутсой мармарлари.

Геологлар Орқутсой мармарининг яна икки хил рангдагисини топдилар. Бу ердан олинган мармар республикамизнинг кўпгина қурилишларида, архитектура, ҳайкалтарошлик ишларида ишлатилиб, юксак баҳоланди. Орқутсой мармари Тошкент, Самарқанд, ва бошқа шаҳарларда янги қад кўтараётган меҳмонхоналар, маъмурий бинолар ва тикланаётган тарихий обидаларда ишлатилаётир.

Бу мармар тошлар очиқ усулда қазиб олинмоқда.

ТУЯЧАОВУЛ ОЛТИНИ

Тошкент атрофида Чодак ва Кўчбулоқ олтин конларидан сўнг яқингинада Туячаовул кони ҳам топилди. Бу маъдан Ангрен шаҳри атрофида қад кўтараётган олтин саралаш фабрикасида қайта ишланиб, давлат хазинасига туша бошлайди. Туячаовул олтини маъданининг химик ва физик хоссалари ҳам Қизилолмасой, Кўчбулоқ, Самарчуқ олтин конлари каби сифатли, қаттиқ кулранг гранитлар ўзанида учрайди.

К. МУСАМУРОДОВ.

Фотолавҳалар

Комсомол аъзоси В. Содиқов Тошкентдаги экскаватор заводининг 1-механика цехида ишлайди. У корхонада тўққизинчи беш йилликнинг қалдирғоч йили топшириғини муддатидан олдин бажариш учун бошланган мусобақада пешқадамлик қилаётгандардан. Унгдаги суратда эса республикамизнинг кенжа корхоналаридан бўлган Олмалиқ рух заводининг смена мастери Р. Зайцевани кўриб турибсиз. У етакчилик қилаётган смена ишлаб чиқариш планларини мунтазам ортиғи билан адо этмоқда.

И. ГЛАУБЕРЗОН фотолари.

*

Чингиз АЙТМАТОВ

ОҚ КЕМА

ҚАРДОШ ЁЗУВЧИЛАР ИЖОДИДАН

Қирғиз ёзувчиси, Ленин ва Давлат мукофоти лауреати Чингиз Айтматовнинг «Оқ кема» асарини ўқувчилар, кенг жамоатчилик зўр қизиқиш билан кутиб олди. Бу асар бутуниттифоқ матбуоти саҳифаларида қизғин муҳокама қилинди ва юксак баҳоланди. Асарда адолат ва софлик, маънавий гўзаллик ҳақида баҳс боради. Қуйида газетхонларимизга шу қиссадан бир бобни ҳавола қиламиз.

* * *

Бу жуда қадим замонларда бўлиб ўтган. Ер юзида майсалардан кўра дов-дарахтлар кўп бўлган, қурғоқ ерлардан кўра оби-ҳаёт мўл бўлган ўша даврларда улкан ва салқин дарё бўйида бир қирғиз қабиласи яшарди. Бу дарёни Энасой деб аташарди. У бу ерлардан узоқда, Сибирдан бошланади. У ерларга отда уч йилу уч ойда етиб бориш мумкин. Бу дарёни ҳозир Енисей дейишади. У ҳақида шундай қўшиқ ҳам тўқилган:

Сендан улкан дарё борми,
Энасой,
Сендан азиз тупроқ борми,
Энасой.
Сендан чуқур дард ҳам борми,
Энасой,
Сендан озод қучоқ борми,
Энасой.
Сендан улкан дарё йўқдир,
Энасой,
Сендан азиз тупроқ йўқдир,
Энасой.
Сендан чуқур дард ҳам йўқдир,
Энасой.
Сендан сахий қучоқ йўқдир,
Энасой.

Мана шунақа эди Энасой дарёси. Энасой бўйида турли хил элат яшарди. Улар ғоят оғир ҳаёт кечирарди, чунки бу элат одамлари бир-бирларига доимо адоват кўзи билан қарар эдилар. Қирғиз қабиласини душманлар турли томондан қуршаб олишганди. Гоҳ улар, гоҳ булар ҳужум қилишар, гоҳо қирғизларнинг ўзи ҳам бошқаларга човут солиб, молларини ҳайдаб кетишар, уйларига ўт қўйишар, одамларни ўлдиришарди. Қулай келиб қолганда бир томон иккинчи томон одамларини қириб юборар эди. Одамнинг одамга ичи ачимасди. Одам одамни ғажирди. Аҳвол шу даражага бордики, ҳеч кимнинг деҳқончилик қилгиси, мол боққиси, ов қилгиси келмай қолди. Қароқчилик билан кун кечириш осон туюларди: қўққисдан босасан, ўлдирасан, оласан-кетасан. Улар бир қотилликка қасдма-қасд ўн қотиллик билан жавоб беришга ва бир қарич ер учун ўн қарич ер тортиб олишга ҳаракат қилишарди. Шу зайлда кун сайин кўпроқ қон тўкиларди. Одамларда ақл кишанланиб борарди. Душманларни яраштирадиган, инсофга келтира оладиган одам йўқ эди. Душманга қирон келтириб, ўзга қабиланинг сўнгги одамигача қонини оқизган, мол-мулкини тортиб олган одам энг ақлли ва уддабурро саналарди.

Тўсатдан бир ғаройиб қуш пайдо бўлиб қолди. Инсон овозига ўхшаш интизор овоз тундан тонггача сайрар ва йиғлар, шохдан шохга сакраб сўйларди: «Катта бахтсизлик бўлади! Катта бахтсизлик бўлади!» Шундай бўлди ҳам, ўша қаро кун келди.

Ўша куни қирғиз қабиласи Энасой бўйида ўзининг буюк оқсоқолидан жудо бўлди. Ботир Қулчи кўп йиллар йўлбошчилик қилди, тош келса кемириб, сув келса симирди. Жангларда ёвни қирарди, лекин ўзига ҳам ажал келиб етди. Қабиладошлар икки кун ғам-аламда ўртандилар, учинчи куни эса ботирнинг жасадини ерга топширгани йиғилдилар. Эски одатга кўра, буюк оқсоқолни Энасойнинг ўнқир-чўнқирли қирғоғи бўйлаб сўнгги йўлга кузатиш лозим эди, токи, марҳумнинг қалби Энасой дарёси билан юксакликдан қуйилиб тушсин, ахир «Эна» — бу она демак, «сой» эса — бу дарёнинг ўзани-ку. У Энасой ҳақидаги қўшиқни сўнгги бор тинглаб олсин:

Сендан улкан дарё борми,
Энасой,
Сендан азиз тупроқ борми,
Энасой.
Сендан чуқур дард ҳам борми,
Энасой,
Сендан озод қучоқ борми,
Энасой.
Сендан улкан дарё йўқдир,
Энасой,
Сендан азиз тупроқ йўқдир,
Энасой.
Сендан чуқур дард ҳам йўқдир,
Энасой.
Сендан сахий қучоқ йўқдир,
Энасой.

Дафн этиш лозим бўлган тепаликда ёруғ жаҳоннинг тўрт томони кўриниб турсин деб ботирнинг қабрини баланд кў-[illegible] Мана, сенинг осмонинг. Мана, сенинг еринг. Биз сен билан ҳаммамиз бир илдиздан ўсиб чиққанмиз. Биз ҳаммамиз сени кузатгани келдик. Осуда ухла». Келажак авлод учун ботирнинг қабри устига мармар тош қўйилди.

Ботирнинг жасадини дафн этишга олиб ўтишганда ҳар бир оила ўз остонаси олдида у билан видолашиб, оқ мотам байроғини эгиб, увввос тортиб, йиғлашарди. Шу зайлда сўнгги манзилга, то қабристонгача етиб бориш учун мотам кунларида барча қабиладошлар ўтовларини дарё ёқасига қатор тикишди.

Ўша куни ҳамма тайёргарлик кўриб бўлинганда қуёш эрталаски уйқудан бош кўтарганди. Учига отнинг думи боғланган туғ олиб чиқилди, ботирнинг уруш аслаҳалари — найза ва қалқони олиб чиқилди. Унинг оти дафн ёпиқлари билан бурканган эди. Карнайчилар жанговар карнайдан жар солиб, ноғорачилар жон-жаҳд билан ноғора уришга шай эдилар, токи ўрмон ларзага келсин, қушлар булут янглиғ осмонга кўтарилиб, нола солсинлар. Йиртқич ҳайвонлар бўкириб-ҳайқириб чакалакзорларга чопиб қолсин, майсалар ерга қапишиб кетсин, садолар жаранглаб, тоғларни титратсин. Мотамсаро аёллар сочларини ёйиб ташлаб, ботир Қулчи учун тўйиб йиғлашсин. Йигитлар тиз чўкиб ўтириб олган эдилар. Токи забардаст елкаларида ботирнинг катта оғир жуссасини безовта қилмай кўтара олсинлар. Ҳамма нарса ботирни кузатиб қўйишга тайёр эди. Ўрмон этагида эса тўққизта бия, тўққизта ҳўкиз, тўққизта тўққиз ойлик қўй қурбонлик учун ҳозирлаб қўйилганди.

Шунда кутилмаган ҳодиса рўй берди. Энасойликлар бир-бирига ҳар қанча душман бўлмасин, оқсоқоллар мотами кунларида бир-бири билан уруш қилишни расм қилмаганди. Мана ҳозир эса, бир тўда душман ғам-андуҳга ботган қирғоқдагиларни тонг чоғи тўрт томондан сездирмай ўраб келиб, пистирмалардан бараварига отилиб чиқиб, ҳамлага ўтдилар. Оқибатда ҳеч ким отга ҳам мина олмади, қўлига қурол ҳам ола олмади. Шу тариқа кўз кўрмаган, қулоқ эшитмаган қирғин уруш бошланди. Ёв ҳаммани бир чеккадан ўлдира бошлади. Душман енгилмас қирғиз қабиласини бир ҳамла билан қириб ташлаш ниятида эди. Ҳаммани бир бошдан қилич дамидан ўтказишди, токи бу ёвузликни эслаб ҳеч ким ёдга олмасин, қасоскор қолмасин, вақт эса ўтмиш ишларини қумлар билан кўмиб юборсин. Туя кўрдингми — йўқ...

Инсонни туғиш ва ўстириш қанчалар қийин, ўлдириш эса — ҳаммасидан осон. Баъзи бировлар ўз қонига ботиб қийналаниб ётишар, бировлар эса қилич ва найзадан қутилиб қолмоқ учун дарёга ташланар ва Энасой тўлқинлари орасида чўкиб кетардилар. Дарё ёқалаб жарликлару, тикка қирғоқлар бўйлаб бутун бир чақирим йўлда қирғиз ўтовлари ловуллаб ёнарди. Ҳеч ким қочиб қутила олмади, ҳеч ким омон қолмади. Ҳаммаси ўлдирилди ва қўйдирилди. Ўлиб ётганларнинг жасадини қирғоқдан Энасойга улоқтирдилар. Душманлар шод эди: «Энди бу ерлар бизники! Энди бу ўрмонлар бизники! Энди бу моллар бизники!»

Душманлар бой ўлжа билан қайтишар экан, ўрмондан икки бола — бир ўғил ва бир қизнинг қандай чиқиб келганини пайқашмади. Бу ўзбошимча ва шўх болалар ота-оналаридан яширинча эрталабоқ яқин атрофдаги ўрмонга қўлсават учун пўстлоқ шилгани кетишганди. Улар ўйнаб юришиб, ўрмоннинг анча ичкарисига кириб кетишганини сезмай қолишди. Жанг [illegible] на онасини, на акасини ва на опасини тирик топа олмадилар. Гўдакларнинг насл-насаби номаълум бўлиб қолди. Улар бўзлаб култепадан култепага чопишар, лекин биронта тирик жон топилмасди. Улар бир фурсат ичида етим бўлиб қолишди. Ёруғ жаҳонда якка-ю-ёлғиз қолишди. Узоқларда эса чанг тўзони буриқсарди, душманлар қонли хиёнат билан қўлга киритган мол ва қўйларини ҳайдаб кетишарди.

Болалар тўёқлар остидан кўтарилган чангни кўриб, уларни қува кетдилар. Болалар қонхўр душман изидан йиғлаб, қичқириб чопишарди. Фақат боланинг қалбигина шундай содда-дил бўлади. Жаллодлардан яширинишнинг ўрнига уларга етиб олишга шошилишарди. Ҳар нима қилиб бўлса ҳам ёлғиз қолишмаса, бу вайронадан, лаънати жойдан нари кетишса бас. Бир-бирининг қўлидан ушлаб олишган бола ва қизча кетаётганлар орқасидан қувиб, улардан жиндаккина кутишни, ўзлари билан бирга олиб кетишларини ёлғориб сўрашарди. Бироқ кишнаш ва туёқларнинг дупур-дупури-ю ҳайдовчиларнинг ҳайқириғида бу ожиз овозларни ким эшитарди!

Болалар жон-жаҳди билан узоқ чопишди. Лекин барибир, етиб олишолмади. Кейин эса ерга йиқилишди. Атрофга боқишга қўрқишарди, қимирлашга қўрқишарди. Ҳаммаёқ ваҳимали эди. Шу зайлда бир-бирининг пинжига кириб, қандай кўз юмишганини билмай қолишди.

Етимнинг жони еттита, деб бекорга айтмаганлар. Тун бехатар ўтди. Ҳайвонлар уларга тегмади, ўрмон маҳлуқлари кўтариб кетмади. Улар уйғонишганда тонг отганди. Қуёш нур сочиб, қушлар сайрашарди. Болалар ўринларидан туриб яна мол ҳайдаб кетганларнинг изидан йўлга тушишди.

Йўлма-йўл мева ва илдиз териб жон сақлашди. Йўл юра-юра учинчи куни бир тоғ тепасида тўхташди. Пастга қарашса — кенг, ям-яшил майсазорда улуғ тантана бўлаётганди. Бу ерда қанча ўтов тикилган — саноғи йўқ, қанча гулхан шуъла сочмоқда-саноғи йўқ, гулхан атрофида қанча одам-саноғи йўқ. Қизлар арғимчоқ учиб, қўшиқ айтишмоқда. Давра тортган одамлар ўртасида полвонлар худди бургутдай гир айланиб, бир-бирини итқитиб отишарди. Душманлар ўзларининг ғалабасини нишонлашарди.

Бола билан қиз одамлар олдига боришни ҳам, бормасликни ҳам билмай, тоғ тепасида туришарди. Лекин гўшт қовурдоқ, нон, ёввойи пиёзнинг ёқимли ҳиди уфуриб турган гулхан атрофига боришни исташарди.

Болалар чидаб туришолмади, тоғдан туша бошлашди. Тантана эгалари ҳайрон бўлишди, уларни тўда бўлиб ўраб олишди:

— Кимсанлар? Қаёқдан?

— Биз очмиз, — жавоб берди бола билан қизча, — бизга ейдиган бир нима берсангиз.

Улар болаларнинг тилидан ким эканлигини дарров пайқаб қолишди. Бақириб-чақириб, шовқин солишди. Баҳсга тушиб кетишди: тугатилмаган душман оиласининг аъзоларини ҳозир ўлдириш керакми, ёки хоннинг олдига олиб бориш керакми? Улар баҳслашиб турганда раҳмдилгина бир аёл болаларга бир бўлакдан пишган от гўшти узатди. Болаларни хон ҳузурига судраб боришар экан, улар қўлларидаги овқатни ташламасди. Уларни остонада кумуш болта тутиб турган ясовуллар олдидан олиб ўтиб, хоннинг баланд қизил ўтовига келтиришди. Бутун қароргоҳ бўйлаб эса, аллақаёқдан пайдо бўлиб қолган қирғиз зотлари ҳақида ташвишли хабар тарқалди. Бу нимадан дарак бериши мумкин? Ҳамма ўйин-кулги ва тантанани тарк этиб, ур-тўполон билан хоннинг ўтови томон чопиб кетишди. Бу найт хон [illegible] оппоқ намат тўрида савлат тўкиб ўтирарди. У асалнинг аълосидан татиб, қимиз шимирар, мақтов-мадҳия қўшиқларига берилиб ўтирарди. Хон одамлар нима учун тўпланишганини билгач, дарғазабликдан ўзини тўхтатиб қололмади: «Мени безовта қилишга қандай журъат этдиларинг? Биз ахир қирғиз зотини бутунлай қириб ташламадикми? Мен сенларни Энасойнинг абадий ҳукмрони қилиб қўймадимми? Намунча қочмасаларинг, қўрқоқлар? Қаранглар, олдиларингда ким турибди! Эй, Баймоқ, чўтир кампир. — чақирди хон. Кампир оломон орасидан ажралиб чиқди. Хон унга деди:

— Мана буларни ўрмонга элтиб бориб, жонини ол, шу билан қирғиз зоти тугасин, ҳеч ҳам қолмасин, номи ҳам абадий ўчсин. Бошла, чўтир юзли Баймоқ кампир, айтганимни дарҳол бажо келтиргин!

Чўтир юзли Баймоқ кампир жимгина итоат қилиб, бола билан қизнинг қўлидан ушладида, йўлга тушди. Улар ўрмон оралаб узоқ юргач, Энасой қирғоғидаги баланд жарликка келиб етишди. Чўтир юзли Баймоқ кампир болаларни шу ерда тўхтатиб, уларни жарнинг ёнсига ёнма-ён қўйди. Сўнг уларни жарликка итариб юбориш олдидан шундай деди:

— О, қудратли Энасой [illegible] сен! Сенинг қаърингга тоғ [illegible] латса, у бир харсангдай [illegible] лади. Агар юз йиллик [illegible] ни ташласа, сен бир [illegible] оқизиб кетасан. Кел, эн[illegible] қум заррасини — ик[illegible] боласини ўз қаърингга [illegible] Уларга ер юзида жой [illegible] ри ўзингга маълум[illegible] Агар юлдузлар одам[illegible] қолишса борми, [illegible] торлик қилиб қолар[illegible] лиқлар одамга ай[illegible] са борми, уларга [illegible] гизлар торлик қ[illegible] Бари ўзингга м[illegible] сой? Ол бу бола[illegible] га ол. Ҳа, улар [illegible] мизни гўдаклигида [illegible] ҳаёт билан тар[illegible] ният ва ёвуз [illegible] номига исно[illegible] гурмасданоқ [illegible] этишсин, т[illegible] батини кўр[illegible] ҳам ғам-а[illegible] уларга на[illegible] ларни, ол[illegible] ли Энас[illegible]

[illegible]ми бор).

«Совет Ўзбек[illegible]они» — газетхонлар [illegible]матида

«Газета — ҳаёт кўзгуси. Барча ўқимишли кишилар қатори биз ҳам эрталаб газета ва журналларни ўқишни истаймиз. Афсуски, газета ва журналлар ўз вақтида келмайди». Хўжаобод районидаги Свердлов номли колхоздан олинган хатда юқоридаги жумлалар ёзилган эди. Ха[illegible] текшириб, чора кўриш учун Хўж[illegible]обод район алоқа бўлимига юбор[illegible] бўлимининг мудири редак[illegible] [illegible] қилишича, хатда келти[illegible] [illegible]ктлар тўлиқ тасдиқланган. [illegible]в номли колхоз почтальони [illegible] Далимов ўз ишга совуққон[illegible] [illegible]ан қарагани учун огоҳлан[illegible]. Газета, журналларни эгала[illegible] вақтида етказиб бериш чора[illegible] кўрилди.

Ем-хашак тайёрлашнинг боришини текширамиз

ЮТУҚЛАР СОЯСИДАГИ НУҚСОНЛАР

Сурхондарё областидаги «Ҳазарбоғ», «Сурхон» совхозлари за бошқа илғор хўжаликларнинг чорвадорлари, пахтачилик билан бир қаторда чорвачиликни ҳам илғор соҳага айлантириш мумкин эканлигини амалда исбот қилдилар. Улар жамоат чорвачилигининг озуқа базаси ҳақида астойдил қайғурилган тақдирда бунга эришиш мумкин эканлигини кўрсатдилар.

Бу хўжаликлар беда, маккажўхори ва илдиз мевали ўсимликлардан муттасил мўл ҳосил олиш, озуқа сифатини яхшилаш ва уни тежаб-тергаб сарфлаш йўли билан ажойиб натижаларга эришяптилар. Масалан Шерободдаги Ленин номли колхоз аъзолари ҳар бир ўримда 35 центнердан ошириб қуруқ беда олишни таъминламоқдалар. Сариосиё районидаги «Коммунизм» колхозининг чорвадорлари бир неча йилдан бери ўсимлик уни ишлаб чиқармоқдалар. Бу йилдан бошлаб эса сенаж бостиришни муваффақиятли да-[illegible] 385-600 центнердан маккажўхори кўкпояси олишга эришяпти. Бу ишлар ўз самарасини беряпти: хўжалик чорва маҳсулотлари етиштириш ва давлатга сотиш планларини муддатдан олдин ошириб адо этмоқда, гўшт ва сут етиштириш таннархини йил сайин арзонлаштирмоқда.

Шу нарса диққатга сазоворки, сув танқис бўлганлиги оқибатида, қир-адирлар[illegible], яйлов ва сойларда ўтлар жуда кам бўлган ҳозирги пайтда область меҳнаткашлари оёққа турдилар. Улар жамоат чорвасини оғир вазиятдан эсон-омон асраб чиқиш учун халқ ҳашари эълон қилдилар. Аму ва Сурхон дарёлари бўйларидаги ўтлоқлар ва ёш қамишни ёппасига ўриб олиб молларга етарли озуқа жамғариш учун кураш қизғин тус олиб кетди.

Бироқ, бу ютуқлар билан бир қаторда областнинг кўпчилик колхоз ва совхозларида ем-хашак тайёрлаш ишлари ҳаддан ташқари суст ташкил этилган. Айрим ношуд раҳбарларнинг мустаҳкам озуқа базаси яратиш ишига юзаки қараб келаётганлиги Сурхондарё жамоат чорвачилигини ривожлантиришга жиддий тўғаноқ бўлиб қолмоқда. Янги беш йилликнинг дастлабки йили чорвадорлар учун жиддий синов йили эканлигини баъзи масъулиятсиз ходимлар унутиб қўймоқдалар.

Езда сув камчил ва танқис бўлганлиги беда ва маккажўхори ҳосилини кўтаришга жиддий халақит бермоқда. Ана шундай шароитда раҳбарларнинг жонкуярлиги, ишбилармонлиги, юксак масъулияти ҳамма нарсанинг муваффақиятини ҳал этади. Афсуски, бир неча илғор хўжаликлар соясида ўнтаб қолоқ, ишнинг белига тепаётган хўжаликлар ва уларнинг бепарво раҳбарлари бекиниб қолмоқдалар. Бунга мисол қилиб Шеробод районидаги Киров номли колхозни кўрсатиш мумкин. Бу ерда бедазорлар қаровсиз ташлаб қўйилган. Оқибатда беданинг уч ўримида гектаридан бор-йўғи 40 центнердан қуруқ беда олинди. Ўрилган бедалар ўз вақтида йиғиштириб олинмаганлиги сабабли қуриб-қовжираб барглари тўкилиб кетди, ўзининг энг яхши озуқали хусусиятини йўқотди.

Бу хўжаликда маккажўхорига «ўгай» экин деб қарашади. Уни озиқлантириш, суғориш ва парвариш қилишга мутлақо эътибор берилмайди.

Бу ерда озуқа сифатини яхшилашга [illegible] бош қотирмай[illegible] уни ишлаб чиқариш эса хўжалик раҳбарларининг етти ухлаб тушига ҳам кирмаган. Дағал хашак тайёрлаш иши ўз ҳолига ташлаб қўйилган. Колхозда беда уни ишлаб чиқариш учун қурилган агрегат ва сушилкалар ҳам номаълум сабабларга кўра ишга туширилмай турибди. Шеробод район партия, совет ва қишлоқ хўжалик ташкилотлари бу колхознинг раҳбарларидан жиддий масъулият ва жавобгарлик талаб этмаётганлиги таажжубланарли бир ҳолдир.

Рейд бригада аъзолари дағал хашак тўплаш иши Шўрчи районида айниқса ёмон аҳволда эканлигини аниқладилар. Райондаги Охунбобоев номли, «Коммуна», «Партия XXIII съезди», «Ленинобод» колхозлари ҳанузгача дағал хашак тўплаш ишини астойдил бошлаб юборганлари йўқ. Ўтган қишда бу хўжаликларда жуда кўплаб қўй-эчки ва қорамол нобуд бўлишига қарамай, бу муҳим иш ўз ҳолига ташлаб қўйилмоқда. Район раҳбарларидан тортиб, хўжалик бошлиқларигача хашак тўплашдаги қолоқликка турли-туман асоссиз баҳоналарни важкарсон қилишга тиришадилар. Райком секретари Э. Рустамов, райижроком раиси Х. Бегматов ўртоқлар бу соҳадаги нуқсонларга кўникиб қолганга ўхшайдилар. Бўлмаса, район бўйича дағал хашак жамғариш топшириғи энди 65 процент бажарилармиди?

Бойсун ва Гагарин районларидаги совхозларда дағал хашак жамғариш ишлари янада ачинарли аҳволда эканлиги аниқланди. Бу иккала район хўжаликлари ҳам бу муҳим топшириқни аранг 65-70 процент атрофида уддаладилар. «Дарбант», «Бойсун», «Сайроб» совхозларининг раҳбарлари ҳатто шу дамгача сенаж бостиришга киришмаганликларини қандай баҳолаш мумкин!

Шўрчи районидаги «Ўзбекистон» совхозида (директори Г. Ҳафизов) хашак тўплаш атиги 48 процент уддаланган бўлсада, хўжалик раҳбарлари сира ташвиш тортмайдилар. Улар гўё ҳамма ишни дўндириб қўйгандек бамайлихотир юрибдилар.

Гагарин районидаги Оллоберди Жумаев директор бўлган Абдулла Набиев номли совхознинг 500 гектардан ошиқ эски бедазорлари бўлатуриб, пландаги 4479 тонна ўрнига бор-йўғи 1452 тонна қуруқ беда тайёрланди, холос. Совхозда мавжуд бўлган хашак ўриш техникаси ҳам, ишчи кучлари ҳам бу муҳим ишга тўла сафарбар этилган эмас.

Область хўжаликлари бу йил камида 220 минг тонна силос бостириш мажбуриятини олган бўлсалар-да, бу ишга жуда сустлик билан киришяптилар. Айрим хўжаликларнинг раҳбарлари эса силос бостиришни атайин гайсалга соляптилар. Шунинг оқибатида 15 июлгача 32,5 минг тонна, ёки белгиланган планга нисбатан 15 процент миқдорида силос бостирилди, холос.

Область қишлоқ хўжалик бошқармаси ва область совхозлар трестининг раҳбарлари ҳамда шу ишга дахлдор бўлган мутахассислар жойларда дағал хашак тўплаш, силос ва сенаж бостириш, беда уни тайёрлаш каби энг зарур ишларни доимо назорат қилиб турмайдилар. Уларнинг иш услубида кампаниячилик ҳукм суради. Бундан фойдаланган айрим бепарво раҳбарлар ишга тўғаноқ бўляптилар, ўзларининг фаолиятсизлиги билан областни кейинга тортяптилар.

Озуқа жамғариш — жуда катта умумхалқ ишидир. Чорвачиликнинг ривожланиши ҳам, маҳсулдорликнинг кўтарилиши ҳам шунга боғлиқ. Шу сабабли область партия, совет ва хўжалик ташкилотлари хашак тўплаш, сенаж ва силос бостириш, беда уни тайёрлаш ишларини қаттиқ назорат остига олмоқлари, бу ишда сусткашликка йўл қўйган раҳбарларга нисбатан талабчанликни кучайтирмоқлари даркор.

Рейд бригада аъзолари: И. ҚАҲҲОРОВ — Сурхондарё область совхозлар тресги чорвачилик бўлимининг бошлиғи, Х. ХУДОЙҚУЛОВ — «Жарқўрғон ҳақиқати» район газетасининг ходими, А. ХАЛИЛОВ — «Совет Ўзбекистони» мухбири.

МИЛЛИОНЛАР МУСОБАҚАСИ

СОВРИНДОР БЎЛИШ ОРЗУСИ

Штатсиз мухбиримиз М. БОБОХОНОВ Москвадан хабар қилади:

Навбатдаги олимпиада ўйинларига тайёргарликнинг сўнгги муҳим босқичи — СССР халқлари ёзги спартакиадасида айни ҳал қилувчи жангу жадал мусобақалар, беллашувлар бошланди. Москвага спартакиада ўйинларида иштирок этиш учун йўлланма олишга муяссар бўлган ҳар бир спортчининг хаёлида катта орзу, бутун куч маҳоратни ишга солиб, ўз чаққонлиги ва абжирлиги билан кўпчиликнинг эътиборини қозонгани ҳолда катта мусобақанинг совриндори бўлиб қолиш ҳукмрон десак бўлади.

Спартакиадада иштирок этаётган ўзбекистонлик вакилларнинг тренер — раҳбарлари ҳам тош кўтарувчи оғир атлетикачиларимизга кўпроқ умид боғлашган эди. Лекин штангачилар ўз имкониятларидан тўлиқ фойдалана олмадилар. Моҳир спортчимиз Эркин Каримов Тошкентда кўтариб юрган оғирликни Москвада намойиш эта олганда муносиб совриндор ўринлардан бирини эгаллаган бўларди. Лекин шунга қарамай оғир атлетикачилар умумкоманда ҳисобида бир қанча очколар келтиришди. Мазкур мусобақада ўз вазни бўйича иштирок этган Сарвар Муртазоев уч курашда жами 440 килограммлик натижага эришиб, республиканинг янги рекордини ўрнатди ҳамда учинчи ўринни эгаллашга муваффақ бўлди. Фарғоналик йигитнинг бу кўрсаткичи команданинг ҳисобини яна 7 очкога бойитиш имконини берди. Оғир атлетикачи спортчиларимиз умуман 18 очко тўплашди.

Спортнинг замонавий беш кураш бўйича мусобақалари ҳам қизғин давом этмоқда. Бу курашда спортчиларимиз ҳамон муҳлислар эътиборини қозониб турибди. Беш курашнинг сузиш тури бўйича курашда ўзбекистонликлар бешинчи бўлишга эришишди. Улар тўрт тур бўйича курашда жами 10.642 очко тўплашди. Волейболчилар мусобақасида эса қизлар командаси иккинчи ғалабани қўлга киритди. Волейболчи қизлар эстониялик дугоналарини 3:0 ҳисобида мағлубиятга учратишган бўлса, йигитларимиз худди шу ҳисобда литваликлар устидан биринчи ютуқни қўлга киритишди. Қўл тўпи мусобақалари ҳам муҳлислар эътиборида. Бу ўйинда гандболчи йигитларимиз ленинградлик тенгқурларидан 27:22 ҳисобида устун келишди. Қизларимиз эса РСФСР командаси билан ўйнаб, майдондан мағлуб бўлиб чиқишди.

Спортнинг спартакиада программасига киритилган деярли ярмидан кўп турлари бўйича мусобақалар давом этмоқда. Ўтган куни «Крылья Советов» спорт саройида чарм қўлқоп соҳибларининг дастлабки саралаш ўйинлари бошланди. Бундан ташқари спортнинг яна уч туридан — эркин кураш, от спорти ва спорт гимнастикаси бўйича ҳам беллашувлар бошланиб кетди.

Спартакиада мусобақасида совриндор бўлиш учун бел боғлаган полвонимиз Рустам Казаков грузиялик рақибидан енгилиб доғда қолган эди. У мазкур мусобақадан кейин ўтказилган мамлакат биринчилиги турнирида ўз номи — жаҳон чемпионлигига яраша иш қилди. Рустам ўз вазни бўйича курашда СССР чемпиони бўлди ва олтин медални қўлга киритолди.

Халқаро ҳаёт

ИТТИФОҚЧИ ҚЎШИНЛАР МАШҚИ

Бирлашган қўмондонлик планига мувофиқ 1971 йил 12 июлдан 21 июлгача Германия Демократик Республикаси ва Польша Халқ Республикаси территорияларида Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар штаблари ва таъминот органларининг машқлари ўтказилди.

Бу машқларда бирлашган қуролли кучлар штаби, Германия Демократик Республикаси миллий халқ армияси, поляк қўшинлари ва Совет Армияси штаблари ҳамда таъминот органлари қатнашди.

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар бирлашган қуролли кучлари штабининг бошлиғи армия генерали С. М. Штеменко машққа раҳбарлик қилди.

Машқ мустаҳкам жанговар ҳамдўстлик ва ҳамжиҳатлик вазиятида ўтди. Бу машқлар иттифоқчи қўшинлар штаблари ва таъминот органларининг ишини янада мувофиқлаштириб олиб боришга ва қардош армиялар ўртасидаги дўстликни мустаҳкамлашга ёрдам берди.

РЕВОЛЮЦИОН КЕНГАШ ДЕКРЕТЛАРИ

Судан революцион кенгаши чиқарган республика декретига мувофиқ Судан Демократик Республика деб эълон қилинди, бутун ҳокимият халқ ихтиёрида бўлади, революцион кенгаш шу халқ номидан иш кўради.

Революцион кенгаш билан келишиб мамлакатнинг миллий ва демократик кучларига революцияни қўллаб-қувватлаш мақсадида демократик ташкилотлар тузишга ижозат берилади. Жумладан, ҳамма даражалардаги давлат бошқарув идорасининг асоси бўладиган миллий демократик фронт тузиш кўзда тутилган.

Революцион кенгаш 49 сиёсий маҳбусни озод қилиш тўғрисида ҳам декрет чиқарди. (ТАСС).

КАМБОДЖАГА ЯНА БОСТИРИБ КИРИЛДИ

НЬЮ-ЙОРК, 21 июль. (ТАСС). Жанубий Вьетнамнинг 10 минг солдати 20 та танк, бронетранспортёр ва Америка вертолётлари мадади билан бугун Снул шаҳри районида Камбоджа территориясига бостириб кирди. Информация агентликларининг хабар беришича, Сайгон қўшинларининг ана шу бостириб киришидан сал аввал Американинг «В-52» бомбардимончи самолётлари шу районни қаттиқ бомбардимон қилган эди.

ҲИНДИСТОН — ПОКИСТОН ЧЕГАРАСИДАГИ АҲВОЛ

ДЕҲЛИ, 22 июль. (ТАСС). Ҳиндистон билан Покистон чегарасида вазият ҳамон кескин. ПТИ агентлигининг хабар беришича, Покистоннинг бир группа ҳарбий хизматчилари ўқ отиб Ғарбий Бенгалия штати территориясига бостириб киришга уринганлар. Ҳиндистон чегарачилари уларнинг бу урунишларига йўл қўймади, деб хабар беради агентлик.

ЛОНДОНДЕРРИДА ОТИЛГАН ЎҚЛАР

Яқинда Шимолий Ирландиянинг катталиги жиҳатидан иккинчи ўринда турган Лондондерри шаҳрида шундай воқеа рўй берди. Инглиз солдатлари ўқ [illegible]. Шаҳар кўчаларига тинч аҳолидан икки кишининг қони тўкилди. Симус Кьюсак билан Дезмонд Биттини нима учун ўлдиришди? Инглизлар уларнинг қўлида «қурол бор эди» дейишди. Аммо воқеани ўз кўзи билан кўрган кўп кишилар бундай даъвони қаътиян рад этдилар. Маъмурлар ҳақиқий аҳволни аниқлашлари керак эди. Лекин Шимолий Ирландиянинг ҳукмрон доиралари ҳам, Англия ҳукумати ҳам расмий текшириш ўтказишдан бўйин товлади.

Лондондеррида отилган ўқ садолари Ольстер аҳолисини қаттиқ ғазаблантирди. Бир қанча шаҳарларда аҳоли билан инглиз қўшинлари ўртасида тўқнашувлар бўлди. Лондон норозилик намойишларига жавобан репрессияни кучайтирди. Аскарлар Белфаст ва Лондондеррининг католик пролетарлари яшайдиган маҳаллаларни қуршаб олдилар. Бронемашиналар, вертолётлар, ва кўздан ёш оқизадиган «Си-Эс» гази солинган гранаталар билан қу[...] инглиз аскарлари Ольстернинг ҳамма қисмида «стратегик позициялар»ни эгалладилар.

Ҳозирги вақтда Ольстерда омма Лондондеррининг икки ёш гражданини ўлдириш сабабларини текширишни талаб қилмоқда. Маъмурлар икки ёш гражданни ўлдириш сабабларини текширишдан ҳануз бош тортаётганлиги сабабли «жамоатчиликнинг мустақил трибунали» бундай текширишни ўтказади, деб хабар қилмоқдалар. Ана шу трибуналнинг тузилиши Шимолий Ирландиянинг граждан ва социал ҳуқуқлар учун курашаётган азаматлари реакцияга ва мустамлакачиликка қарши бундан буён ҳам жанг қилишга шай бўлиб турганлигини исбот этади.

(ТАСС).

НАТОнинг «КИЧИК УРУШИ»

БОНН, 21 июль. (ТАСС). НАТОнинг Германия Федератив Республикаси территориясидаги қуролли кучлари «Дойче Фольксцайтунг» газетасининг таъбири билан айтганда, чинакам «кичик уруш» олиб бормоқда. Бу «уруш» жараёнида келиб чиқаётган жуда кўп можароларда НАТО машқлари ва маневрлари ўтказилаётган районларнинг аҳолиси қурбон бўлмоқда.

Газетанинг ана шундай можаролар тўғрисидаги хабарида айтилишича, Фольксвардинген деҳқонларидан Генрих Фрюхтинихт ўз пайкалига Англиянинг олти танки бостириб киришига ҳалақит беришга уринганида оғир яраланди. Шу пайт танклардан бири уни туртиб йиқитиб, оёғини мажақлаб кетди.

Шу район деҳқонлари НАТО қўшинлари ўтказадиган машқларга ҳамда шу машқлар натижасида экинзорлар ва дарахтзорларга катта зарар етказилаётганлигига қарши неча марталаб норозилик билдирган эдилар. Газетанинг ёзишича, танкчилар бунинг учун деҳқонлардан шу тариқа ўч олмоқдалар.

ТЕЛЕТАЙП ХАБАРЛАРИ

◆ НЬЮ-ЙОРК. Бу ерда АҚШда яшовчи фаластинлик арабларнинг намойиши бўлди. Улар Иордания армиясининг Фаластин қаршилик ҳаракатини таъқиб қилаётганлигига қарши норозилик билдирдилар.

«Араб-Америка ҳаракат комитети» раиси доктор Махди бошчилигидаги намойишчилар Иорданиянинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ҳузуридаги ваколатхонасига норозилик хати топширмоқ учун бордилар.

Иордания ваколатхонаси фаластинликларни қабул қилишдан бош тортди. Нью-Йорк полицияси «жамоат тартибини бузди» деган баҳона билан саккиз кишини қамоққа олди.

◆ ДЕНВЕР. Америка гроссмейстери Роберт Фишер жаҳон шахмат биринчилиги даъвогарларининг ярим финал матчида даниялик Бент Ларсенни 6:0 ҳисобида мағлубиятга учратди. Энди Фишер жаҳон чемпиони билан учрашиш даъвогарларининг финал матчида гроссмейстерлар Тигран Петросян билан Виктор Корчной ўртасида давом этаётган иккинчи ярим финал курашининг ғолиби билан учрашади.

Олтинчи ўйинда Ларсен қирқинчи юришда таслим бўлди.

◆ ҚОҲИРА. МЕН агентлигининг мухбири Санодан хабар беради: Яман Араб Республикасининг бош министри Аҳмад Муҳаммад Нуъмон истеъфо берганлиги тўғрисидаги аризасини республика кенгашининг раиси Абдураҳмон Яхё ал Арёнийга топширди.

Республика кенгашининг раиси Аҳмад Муҳаммад Нуъмоннинг истеъфосини [illegible] гунга қадар ўз лавозимини бажариб туришини илтимос қилди.

◆ ЛОНДОН. НАТОнинг Мальтадаги базаларининг келажакдаги статуси тўғрисида Англия билан Мальта ўртасида ўтказилаётган музокаралар, чамаси, боши берк кўчага кириб қолди. Бу масалани Мальта бош министри Доминик Минтофф билан муҳокама қилаётган Англия мудофаа министри лорд Каррингтон ҳукумат билан маслаҳатлашмоқ учун Лондонга қайтиб келмоқда.

◆ ВАШИНГТОН. «Америка граждан эркинликларини ҳимоя қилиш иттифоқи» АҚШ Олий судига талабнома йўллаб, Вьетнамдаги урушни конституцияга хилоф деб эълон қилишга чақирди. Талабномада бу урушни АҚШ конгресси эълон қилган эмас, деб таъкидланади.

Бу масала хусусида Олий суднинг индамай келаётганлиги, дейилади «Америка граждан эркинликларини ҳимоя қилиш иттифоқи» талабномасида, «мамлакатдаги парокандалик ва безовталикни кучайтириши мумкин, холос».

(ТАСС).

МЕҲНАТ ВА КАПИТАЛ

◆ А Қ Ш. Америкадаги «Белл телефон систем» телефон компаниясининг ходимлари ўзларининг моддий аҳволларини яхшилашга эришдилар. Бир ҳафта давом этган забастовкада салкам 50 минг киши қатнашди. Корхона эгалари иш ташлаган ходимларнинг иш ҳақини кўпайтириш ва турли нафақалар бериш тўғрисидаги талабини қондиришга мажбур бўлдилар.

◆ Г Ф Р. Рур саноат районининг марказларидан бири — Гельзенкирхенда «норозилик марши» ўтказилди. Бу юришда ойна саноати меҳнаткашларидан кўп минг киши қатнашди. Улар «Делог аг» фирмаси эгаларининг шу райондаги бир қанча корхонани ёпиш планларидан ғазабланганликларини изҳор этдилар. Башарти фирманинг шу райондаги корхоналари ёпиб қўйилса тўққиз мингдан ортиқ меҳнаткаш ишдан маҳрум бўлиб қолади.

◆ И Т А Л И Я. 20 июль куни Римдаги бутун шаҳар транспорти икки соатгача қимирламай туриб қолди. Транспорт ходимлари мамлакат меҳнаткашлари манфаатлари йўлида социал ислоҳотлар ўтказилсин, деган талаб билан бошланган ялпи забастовкада қатнашдилар.

◆ А В С Т Р И Я. Трайзен шаҳридаги «Альпине» металлургия концерни корхоналарининг хизматчилари 24 соатлик огоҳлантириш забастовкасини ўтказдилар. Улар иш ҳақининг оширилишини талаб қилмоқдалар. (ТАСС).

ФОТО-ОБЪЕКТИВДА ПОЛЬША

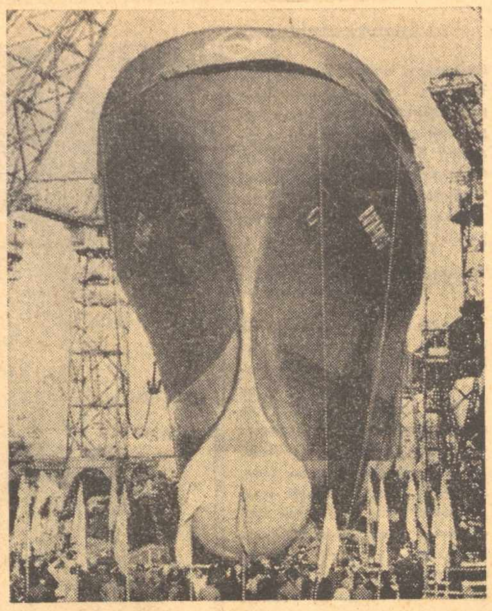

ДЎСТЛАРИМИЗ БАЙРАМИ

Кеча социалистик Польша халқи республиканинг ташкил топган кунини кенг нишонладилар. Польша Халқ Республикасининг йирик шаҳарларида тантанали йиғилишлар ва митинглар бўлиб ўтди.

Бундан 27 йил муқаддам, 1944 йилнинг 22 июлида Польша тарихида янги саҳифа очилган эди. Фашист босқинчиларидан озод қилинган Хельм шаҳрида Польша миллий озодлик ҳаракати манифест эълон қилди. Польшанинг ижтимоий сиёсий ва иқтисодий тузилиш принциплари баён қилинган ана шу манифест поляк халқи тарихида янги давр бошланганидан дарак берди. Шунинг учун ҳам поляк халқи бу кунни ўзларининг миллий байрамлари сифатида ҳар йили нишонлайдилар.

Ана шу кутлуғ сана муносабати билан Л. И. Брежнев, Н. З. Подгорний, А. Н. Косигин, ўртоқлар Польша Бирлашган ишчи партияси, ПХР Давлат кенгаши ва ПХР Министрлар Советининг раҳбарлари Э. Герек, Ю. Циранкевич, П. Ярошевич ўртоқларга табрик телеграммаси йўллаб, поляк халқини Польша қайта ташкил топган кун билан қизғин қутладилар.

Фашистлар урушининг оғир жароҳатларини бошидан кечирган Польша халқи социализм қурилишининг қисқагина даврида улкан ютуқларни қўлга киритди. 1968 йилга келиб ПХР миллий даромади 1938 йилга нисбатан 44 баравар ўсди. Саноатнинг ялпи маҳсулоти 15 баравар, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари эса 60 процентга кўпайди. Бу ютуқлар ўз-ўзидан келгани йўқ, албатта. Маълумки, фашист босқинчилар Польша саноатини бутунлай издан чиқарган эдилар. 1945 йилнинг 21 апрелида Совет Иттифоқи билан Польша ўртасида тузилган биринчи шартнома поляк халқи олдида турган қийинчиликларни бартараф қилишда катта роль ўйнади. Мамлакатда минглаб саноат корхоналари вужудга келди. Эндиликда янги Гутадаги В. И. Ленин номли металлургия комбинати, Легницкдаги мис эритиш заводи, Скавинадаги алюминий заводи, Варшавадаги автомобиль, подшипник заводлари, Освенцимдаги синтетик каучук заводи, Фастадаги тўқимачилик фабрикаси ва бошқа корхоналар социалистик Польша саноатининг ифтихори ҳисобланади. Польшада социализм қурилганидан кейин маданий революция ҳам амалга ошди. Ҳозир халқ Польшасида 76 та олий ўқув юрти бўлиб, уларда 250 мингдан зиёд студент таълим олмоқда.

Биз бугун Польша Халқ Республикаси эришган ютуқлар ҳақида ҳикоя қилувчи икки суратни эътиборингизга ҳавола қилаётирмиз. **Чапдаги суратда** республика пойтахти Варшаванинг марказий кўчаларидан бири Қуддус хиёбонини кўриб турибсиз. Уруш пайтида бутунлай вайрон қилинган Варшавада ҳозир 1300 минг киши яшайди. Халқ ҳокимияти йилларида бу ерда 654 минг хоналик 64 та янги маҳалла қурилди. Ҳозирги кунда ҳар тўрт варшаваликдан учтаси янги уйларда истиқомат қилаётир. **Ўнгдаги суратда** эса Гданьск портида қурилиб сувга туширилаётган кема тасвирланган. Бугунги кунда Польша Халқ Республикаси кема қуриш жиҳатидан дунёдаги энг етакчи ўринларидан бирига чиқиб олди. **ЦАФ-ТАСС** фотолари.

ЖУРНАЛИСТ ЁН ДАФТАРИДАН

ДАНИЯ БЎЙЛАБ

ХАЙРЛИ САФАР

Москва. Қизил майдон. Мусаффо, тип-тиниқ осмон. Пойтахтнинг тонгги шабадаси кишига ором бахш этарди. Курант бонг урди, соат 6. Мамлакатнинг қайси бир ерларида колхозчилар совхоз ишчилари, завод ва фабрикаларнинг коллективлари [illegible] нат булоғини қайнатиб юборишган. Гўзал Ватанимизнинг азиз ва қадрдон юраги дастурхон тўшаб, дастурхон йиғмоқда. Минг-минглаб меҳмон ва мезбонни кузатмоқда. Уларнинг бири ишга, бошқаси эса сафарга ошиқмоқда. Кўплар қатори биз ҳам узоқ сафарга жўнаяпмиз. Аэропортга олиб борадиган автобусларга тушарканмиз, ортда қолаётган жожон пойтахт гўё оқ йўл [illegible]ландай — фарзандининг сафардан қайтишини кутаётган онадай туюларди.

Ма[...], пассажирларни ўз борти[...]ортган ажойиб «ИЛ-62» ҳа[...] лайнери бир силкинди-[...]олға интилди. Орадан бир[...]з вақт ўтгач, парвоз эт[...] булутлар устига чиқиб ке[...]. Гўё ўрнида қимирламай [...]олгандай, моторлари би[...]кисда гуриллаб турарди. [...]тда Россиянинг бепоён ўр[...]лари, серунум ерлари, ши[...]дай тиниқ сувлари барал[...] кўзга ташланиб турибди. [...]молёт эса ҳамон парвоз [...]арди. Уфқи чексиз ден[...]ар, кўзга элас-элас илғ[...]тган кемаларни ўз қаъри[...] ютиб кетаётгандай кўрин[...] денгизлар бамисоли майса[...]бир текис униб чиққан кў[...] майдонга ўхшарди.

Орадан икки [...]дан ортиқроқ вақт ўтд[...] [...]орайиб ер кўринди. [...]рдесса қизнинг яна бир [...] дақиқадан сўнг самолё[...] қўнади деган овози [...]дуктордардан қўнғироқ[...]шитилди. Дарҳақиқат, [...]дан кўп вақт ўтмай, сам[...]ерга шўнғиди-ю. анча ғ[...]лаб боргач, оғир нафас чи[...]дай бир силкинди-да[...] миб қолди.

Биз, совет туристла[...] «Фолка турист» ва «[...]рист» ходимлари к[...]олишди. Пештоқига Сове[...] Дания давлат байроқчал[...] ўрнатилган машина Коп[...]гагеннинг тор кўчалари б[...] лаб манзил томон олиб [...]нади.

АССАЛОМ, ҚАДИМИЙ ШАҲАР!

Дания. Атлантик океанининг шимолий қисмида, Шимолий денгиз билан Болтиқ денгизи ўртасида жойлашган. Шимолий-шарқда Норвегия, Швеция ва жанубида Германия Федератив Республикаси билан чегарадош. Умумий майдони 43 минг квадрат километр атрофида бўлиб, 5 миллионга яқин аҳоли яшайди. Аҳолининг 99 процентга яқини данияликлар, қолганлари норвег швед, немис ва бошқа миллат вакилларидан иборат. Зеландия, Фюн, Лоланд, Фалстер, Борнхольм энг йирик [illegible] ги билан шуғулланади. Бу ерда қисман чорвачилик маҳсулотларини қайта ишлаш корхоналари ҳам бор. Мамлакатда 500 га яқин кўл ва 600 тача катта-кичик орол бор.

Мамлакатнинг пойтахти Копенгаген қадимий шаҳар бўлиб, Москвадан 20 ёш кичикдир. Бу ерда турли маъмурий-бошқарув идоралари, илмий муассасалар, ўқув юртлари жойлашган. Пойтахтда 400 мингга яқин аҳоли яшайди. Аҳоли асосан даниялча гаплашади. Баъзилари француз, немис, рус тилларида ҳам сўзлашади. Чунки мактаблар ва ўқув юртларида француз, немис ва рус тиллари ўргатилар экан.

Асли немис қизи, Таллинда туғилиб, кейинчалик Данияга келиб қолган Мария Оскаровна Екелхард хоним 65 ёшлардан ошган, ҳали рус тилини унутмабди.

— Отам бизни бу ерга олиб келганида 13 ёшларда эдим. Тақдирим шу ерда экан, турмуш қурдим, уйлик-жойлик, болалик-чақалик бўлиб Данияда қолиб кетдим, — дея ҳикоя қилди. Шундай бўлсада, туғилган шаҳримни, танийдиган одамларимни, қўни-қўшниларимни ҳамон унута олмайман.

Эстония ССРдан биз билан бирга бу ерга саёҳатга келган республика «Халқ овози» («Голос народа») газетасининг бўлим мудири Уно Тульп, «Таллин оқшоми» газетаси редакторининг ўринбосари Енгел Кууск ўртоқлар таржимонимиз бўлган Екелхард хонимга улуғ советлар мамлакатининг бир қисми бўлмиш Эстония Совет Социалистик Республикалари шаҳарларининг тасвирини тақдим [...]тишганда ҳаяжонланган хо[...]имнинг кўзларидан ўт чақ[...]б кетгандай бўлди. У су[...]тларни қайта-қайта кўрар, [...]ишларининг номларини [...]б, қайта-қайта сўрарди. [...]ин кўчаларида, хиёбон[...]да, гўзал боғларида [...]тган чоғларини, ёшлик [...]ини расмларга боқиб [...]и.

[...]ар тарихи ва унинг [...]иясини яхши ёдлаб [...]ария Оскаровна биз[...]га [...]зиқтирган саволларва [...]нча, тўла жавоб Би[...] бериб борарди. ни [...]млакатда болалар[...] топшириш қийинлиги, медицина хизмати олишнинг машаққатлилигини, касаллик борган сари кўпайиб бораётганлиги туфайли бола туғилишининг камайиб кетаётганлигини яққол билиб олдик. Ёшлар мамлакатда кенг тарқалган эсар касаллигига мубтало бўлаётганлиги сабабли, [illegible] кетмоқда. Бунинг натижасида врачларга тўлаб туриладиган нафақанинг кескин камайишига олиб келмоқда. Шу сабабли кўпгина врачлар қўшни Швецияга бориб ишлаб келишга мажбур бўлишмоқда...

Гамлет қасри. У 1584 йили Дания қироли Христиан IV нинг отаси Фридрих II томонидан қурилган бўлиб, Христиан уни кейин қайта безаттирган. Қасрнинг чор атрофи сув билан ўралган. Сув тўлдирилган кенг-кенг икки чуқурдан ўтилгач катта дарвоза орқали ҳовлига кирилади. Қасрнинг шарқида денгиз томонига ўша даврда ихтиро этилгач замбараклардан 17 таси қаратиб қўйилибди. Унинг ёнида соқчилик минораси, кузатув нуқтаси ўрнатилган.

Дарвозадан киришда Вильям Шекспирнинг ҳайкали қаср деворига ўрнатилган бўлиб, унинг тагига катта ҳарфлар билан: Ютландияда ҳукмронлик қилган Гамлет ҳақидаги афсонани тўла-тўкис ифода этиб, уни оламга машҳур этгани учун ёзувчига бағишланади, деб ёзиб қўйилган.

Қасрнинг ичкарисига кирамиз. Иккинчи қаватда Христиан IV нинг яшаган уйи бошқа хоналарга қараганда бирмунча фарқ қилади. Ўша даврга хос уй жиҳозлари, стол—стуллар расамади билан териб қўйилган. Деворларига турли гулдор, расмли гиламлар осилган бўлиб, даврига мос руҳ берилган. Хона пештоқига мўйқалам соҳиби томонидан солинган ранг-баранг расмлар кишининг диққатини ўзига ром этади.

ҲАЙКАЛЛАР ТИЛГА КИРДИ

Торвалгсен ажойиб ҳайкалтарошлиги билан фақат Данияда эмас, балки бутун Италияда ҳам донг таратган. У Копенгагенда туғилиб, мактабни олтин медаль билан тамомлади. Болалигиданоқ расм солишга, лойдан турли шакллар ясашга қизиққан. Бўлғуси ўймакорнинг ота-онаси, мактаби малакасини янада ошириши учун уни Римга ўқишга юборишди. У бу ерда ўқишни тамомлагач, ўз маҳорати билан ном қозонди.

Дания қиролининг илтимосига биноан у мамлакатга орадан 40 йил ўтгач қайтиб келади. Торвалгсенга ўз ишларини давом эттириш учун каттагина бино ажратиб берилади. У бу ерда яшади ва ижод этди. Оламга машҳур кишилар ва бошқа хилма-хил одамлар образини усталик билан яратиб ўз замондошлари, ҳукмрон доираларнинг ҳурматини қозонди.

Бинонинг ташқари деворига Торвалгсеннинг ватанга қайтиши ва кутиб олиниш картинаси ранг-баранг бўёқлар асосида усталик билан жонли чизилган. Расмлардаги ўша замонга мос миллий кийимлар, одамлардаги самимийлик, уларнинг хурсандлиги ва ҳайратланиши шундай тасвирланганки, тасанно айтасиз. Бинонинг ичидаги жуда кўп хоналарда у яратган ишлардан жуда кўп намуналар қўйилган. Хоналардан бирида рассомнинг автоҳайкали турибди. Унинг ўйчан кўзлари олис-олисларга нигоҳ ташлаб, қайсидир бир образни яратиш режаларини чизмоқда. Унинг ўша томонга сал эгилиб мойил туриши устахонада навбатдаги ўринни эгалловчи ҳайкалнинг катта-кичиклигини, узун-қисқалигини, кайфиятини белгилаётгандай кўринади.

Кўп ўринда Торвалгсеннинг 6 ёшда вафот этган ўғли Омернинг қиёфаси тасвирланади, турли усулда гавдалантирилади. О, фарзанд, қанчалар ширинсан, азизсан, кўзнинг нурисан, жигарпорасан. Фарзанд падари кўзига чуқур ўрнашиб қолган. Шунинг учун у ҳайкални қайси хилда гавдалантирмасин бир-биридан асло фарқ қилмайди. Фарзанд меҳрига қонмаган ота уни бир умр ёдгорлик сифатида абадийлаштириб кетди.

Торвалгсеннинг устахонаси бинонинг ертўласига жойлашган. Ижодхонани кўздан кечирар экансиз, унинг ҳақиқий уста ҳайкалчилигини билиб оласиз. Лой, гипс ва бошқа материаллардан ясалиши керак бўлган навбатдаги асар аввал қоғозга туширилган, қайта-қайта ишланган ва яна тикланган. Сизга боқиб турган ҳайкаллар ҳам гўё тилга киргандай: «Ҳа, уста шундай қўли гул одам эди» деяётгандай туюлади. Ҳайкалтарош уста 1844 йили қирол театрида томоша кўраётган пайтида вафот этди. Ана шундан буён бу катта бино ҳукумат қарамоғига ўтказилиб, музейга айлантирилди.

Т. УНАБОЕВ.

Редактор ўринбосари
Х. ЕДГОРОВ.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

13.00 — МОСКВА. 19.00 — ТОШКЕНТ. 19.05 — Ахборот. 19.20 — Ўсмирлар учун кўрсатув. **Ўзбек тилида:** 20.00 — Ахборот. 20.15 — **«Оламга саёҳат».** 21.15 — Лирика кечаси. 22.05 — «Олтин водий» 23.15 — МОСКВА.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

17.50 — ТОШКЕНТ. 17.55 — Спорт ва кино. 18.35 — Ҳужжатли фильм. 19.00 — МОСКВА. 19.35 — Киноочерк. 20.05 — Янгиликлар. 20.15 — Музикали фильм. 21.25 — Шоир Ю. Марцинкявичус — студиямиз меҳмони. 20.40 — Бадиий фильм. 22.30 — СССР халқларнинг V спартакиадаси.

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

20.00 — ТОШКЕНТ. Жаҳоннинг машҳур созандалари. **Давид Ойстрах.** 21.00 — Врач маслаҳати. 21.20 — **Игорь Ильинский билан учрашувлар** (бадиий фильм).

КИНО

ҚИШКИ БИНОДА

Митти қайиқча — «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ», ҲАМЗА номли, «СПУТНИК» (кундуз ва кечқурун).

Ёввойи қалб — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «КЎКЧА» (тоқ соатларда), «ЎЗБЕКИСТОН» (жуфт соатларда).

Қиялик (эрталаб соат 10, кундуз 5 ярим ва кеч 7 да), **Она муҳаббати** (ўзбек тилида, кундуз соат 12, 3, кеч 8.45 минутда): — «КЎКЧА».

Асосий зарба (кундуз соат 11 ярим, 2, кеч 6 ва 8 яримда), **Меҳрибон отам** (эрталаб соат 10, кундуз соат 4 яримда): — «МОСКВА».

Майерлинг — САНЪАТ САРОЙИ (кундуз соат 11 ярим, 2, 4 ярим, кеч 7 ва 9.15 минутда).

Ўртоқ шаҳзода жаноби олийлари (жуфт соатларда), **Америкалик гўзал қиз** (тоқ соатларда: — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ».

Оливер — «ЧАЙКА» (кундуз ва кечқурун).

Асримиздан миллион йил илгари — «ВОСТОК» (жуфт соатларда).

Интеграл — «ДРУЖБА» (жуфт соатларда).

Ҳамроз — НАВОИЙ номли (кундуз ва кечқурун, ўзбек тилида).

ЁЗГИ БИНОДА

Митти қайиқча — «ФЕСТИВАЛЬ».

Ўртоқ шаҳзода жаноби олийлари — «СПИВА».

Тилла ўқ — ТЕЛЬМАН номли.

ЎРТА ОСИЁ ГЕОЛОГИЯ ВА МИНЕРАЛ ХОМ АШЁЛАР ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ (САИГИМС)

(вакант вазифаларга)

КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

бўлим раҳбарлари: минерал хом ашёларни анализ қилишнинг химиявий-аналитик ва физик методлари;

сектор раҳбарлари: геология-қидирув ишлари сметаси ва лойиҳа экспертизаси;

лаборатория раҳбарлари: математик анализ, тоғ жинсларининг физик-механик хоссалари, конларни бойитиш технологияси;

бўлимларнинг катта илмий ходимлари: фойдали қазилма жойлари геологияси (2 ўрин), петрология, минералогия ва геохимия (2), геология-қидирув ишлари методикаси, конларни бойитиш ва химиявий технология (2), геология-қидирув ишлари техникаси (3);

бўлимларнинг кичик илмий ходимлари: фойдали қазилма жойлари геологияси, петрология, минералогия ва геохимия, геология-қидирув ишлари методикаси (4), конларни бойитиш ва химиявий технология.

Конкурс муддати — 6 августгача.

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Т. Шевченко кўчаси, 15-уй.

МАРКАЗИЙ «ПАХТАКОР» СТАДИОНИДА
23 ИЮЛЬ КЕЧ СОАТ 7 ДА
24 ИЮЛЬ КЕЧ СОАТ 6 ДА
«ДИНАМО» (Киев) — «ПАХТАКОР» (Тошкент) командалари ўртасида

ФУТБОЛ

23 июлда — дублерлар, 24 июлда — асосий составлар учрашадилар.

Олдиндан билет сотиш кассалари ишлайди.

«Совет Ўзбекистони» газета редакциясига малакали машинистка

КЕРАК

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ — Орган Центрального Комитета Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

Бизнинг адрес ва телефонлар: ТОШКЕНТ «ПРАВДА ВОСТОКА» кўчаси №28. Редактор — [illegible] Редактор ўринбосарлари — 337914, 330683. Масъул секретарь — 334455. Масъул секретарь ўринбосарлари — [illegible] 337283. Партия турмуши — 333469. 337221. Марксизм-ленинизм назариясини пропагандаси — [illegible] Ҳалқаро ҳаёт — 337221. Совет қурилиши — 334780. [illegible] — 333258. Қишлоқ хўжалиги — 337604. [illegible] — 332336, 331216. [illegible] — 331455. [illegible] Иллюстрация — 334524. Стенографистка — 337343. Корректура — [illegible] ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ: Андижон — 48-53. Бухоро — 3-31-42. Қарши — 38-42. [illegible] 42-62. Самарқанд — 31-972. Термиз — 54-01. Урганч — 34-55. Фарғона — 4-23-44. Гулистон — 23-09.

А. — 168. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС — 64697. Р. 01643.